

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI**

**YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ
OKUNABİLİRLİĞİ: VAN YÜZÜNCÜ YIL
ÜNİVERSİTESİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE
ÖĞRETİM SETİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA BAYDOĞAN

İSTANBUL, 2024

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI**

**YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ
OKUNABİLİRLİĞİ: VAN YÜZÜNCÜ YIL
ÜNİVERSİTESİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE
ÖĞRETİM SETİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BÜŞRA BAYDOĞAN
(210521005)**

**Danışman
(Doç. Dr. Gökçen GÖÇEN ÖZDEMİREL)**

İSTANBUL, 2024

03/07/2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yabancılara Türkçe Öğretimi Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi 210521005 numaralı Büşra BAYDOĞAN'ın hazırladığı “Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarının Okunabilirliği: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Öğrenim Seti Örneği” konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 03/07/2024 Çarşamba günü saat 12:00'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının
.....
şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Karar
1. (Danışman) Doç. Dr. Gökçen GÖÇEN ÖZDEMİREL	KABUL
2. Dr. Öğr. Üyesi Demet KOÇYİĞİT	KABUL
3. Doç. Dr. Osman ÖZDEMİR	KABUL
4.	
5.	
6. (İkinci Danışman)*.....	

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Büşra Baydoğan

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans döneminde bilgi ve tecrübesiyle her an bana yardımcı olan, örnek aldığım değerli hocam Sayın Doç. Dr. Gökçen GÖÇEN ÖZDEMİREL'e teşekkürü borç bilirim. Tez savunmamda yer alarak fikirleriyle çalışmama katkıda bulunan Sayın Doç. Dr. Osman ÖZDEMİR ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Demet KOÇYİĞİT hocalarıma teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca üzerimde emeği olan bütün hocalarıma da sevgi, saygı ve minnetlerimi sunarım. Tez çalışmamda bana destek olan arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Hayatımın her alanında bana destek olan, varlıklarından güç aldığım sevgili anne ve babama; aldığım her kararda yanımda olan tez yazım sürecindeki en büyük destekçim eşime teşekkür ederim.

Büşra Baydoğan

YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ OKUNABİLİRLİĞİ: VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ ÖRNEĞİ

Büşra Baydoğan

ÖZET

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenciler ders kitaplarını birincil kaynak olarak kullanmaktadır. Ders kitaplarında yer alan metinlerin, hitap ettiği öğrencilerin dil seviyelerine uygun olup olmadığını gösteren bazı ölçütler vardır. Bu ölçütlerden biri de metinlerin okunabilirliğidir. Okunabilirlik okuyucunun metni kolay veya zor anlaması olarak tanımlanmaktadır. Dil öğrencilerinin hazırlanan okuma materyallerini kolay okuyup anlaması öğrenme motivasyonunu artırmaktadır. Yabancılar için Türkçe ders kitaplarına yönelik yapılan araştırma konularından birisi bu kitapların içinde yer alan metinlerin okunabilirliğinin incelenmesidir. Metinlerin okunabilirliklerinin incelenmesi öğrencilerin dil seviyelerine uygun metinlerle karşılaşması bakımından önemlidir. Bu sebeple yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliklerinin incelenmesine ihtiyaç vardır. Alan yazınına bakıldığında daha önce incelenmediği tespit edilen *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setindeki 5 kitabın (A1, A2, B1, B2, C1-C2) içerisindeki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin hesaplanması çalışmada amaçlanmıştır. Bu amaçla yapılan çalışmada bu kitaplarda yer alan toplam 136 metnin okunabilirlikleri incelenmiştir. Araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın verileri doküman analiziyle toplanmıştır. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin hesaplanması için Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik formülü kullanılmıştır. Elde edilen okunabilirlik düzeyleri tablolar hâline getirilmiş ve metinlerin okunabilirliklerinin dil seviyesine dağılımı tespit edilmiştir. Elde edilen verilerden hareketle farklı dil seviyelerindeki metinlerin okunabilirlikleri karşılaştırılmıştır. Bu veriler doğrultusunda A1, A2, B1 ve B2 seviyesindeki kitapların içerisinde engelli okuma düzeyindeki metinlerin az sayıda

olduğu, metinlerin çoğunluğunun okunabilirliklerinin ise eğitsel okuma düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Öğretim setinin içerisindeki C1-C2 seviyesi için hazırlanan ders kitabında ise engelli okuma düzeyindeki metinlerin sayısının, eğitsel okuma düzeyindeki metinlerin sayısı ile yakın olduğu görülmüştür. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinde bulunan kitaplar içerisindeki metinlerin okunabilirlik düzeyleri dikkate alınarak kendi aralarında karşılaştırıldığında ders kitaplarının dil seviyesi arttıkça okunabilirlik puanlarının düştüğü belirlenmiştir. Bir başka deyişle metinlerin okunabilirlik düzeyleri dil seviyelerine uygun olarak zorlaşmaktadır. İncelenen metinlerin, öğrencilerin dil seviyesi dikkate alındığında onların dil seviyesine uygun olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi, Yabancılar için Türkçe Öğretimi, Okunabilirlik, Okunabilirlik Formülleri, Ders Kitabı.

**READABILITY OF TURKISH COURSE BOOKS FOR
FOREIGNERS: AN EXAMPLE OF VAN YÜZÜNCÜ YIL
UNIVERSITY TURKISH TEACHING SET FOR FOREIGNERS**

Büşra Baydoğan

ABSTRACT

Learners of Turkish as a foreign language primarily use textbooks as their main source of material. There are certain criteria to determine whether the texts in these textbooks are appropriate for the language levels of the target learners. One of these criteria is readability, which is defined as how easily or difficultly a reader can understand a text. For language learners, easily readable and understandable reading materials enhance learning motivation. One research area concerning textbooks for Turkish as a foreign language is the examination of the readability of texts within these books. Investigating the readability of texts is important for ensuring that learners encounter materials suited to their language proficiency levels. Therefore, there is a need to study the readability of texts in textbooks for Turkish as a foreign language.

The aim of this study was to calculate the readability levels of texts in five books (A1, A2, B1, B2, C1-C2) from the Turkish teaching set for foreigners at Van Yüzüncü Yıl University, which had not been previously examined. To achieve this aim, the readability of a total of 136 texts within these books was analyzed. A qualitative research method, specifically the case study design, was used for the study. Data were collected through document analysis. Çetinkaya-Uzun's (2010) readability formula was employed to calculate the readability levels of the texts. The obtained readability levels were tabulated, and the distribution of readability according to language proficiency levels was determined. Based on the data, a comparison was made of the readability of texts across different language levels. It was found that there were few texts at the difficult readability level in the A1, A2, B1, and B2 level books, with the majority of texts falling into the educational readability level. However, in the

C1-C2 level textbook of the teaching set, the number of texts at the difficult readability level was found to be close to the number of texts at the educational readability level. Comparing the readability levels of texts within the Van Yüzüncü Yıl University Turkish teaching set, it was determined that readability scores decreased as the language level of the textbooks increased. In other words, the readability levels of the texts become more challenging as the language proficiency levels increase. It was concluded that the texts examined were appropriate for the language proficiency levels of the learners.

Keywords: Turkish Education, Teaching Turkish to Foreigners, Readability, Readability Formulas, Textbook.

ÖN SÖZ

Ders kitapları dil öğrencilerinin başvurduğu ilk kaynaktır. Dört temel dil becerisine yönelik etkinlikler ve metinler ders kitaplarında mevcuttur. Ders kitabının iyi hazırlanmış olması dil öğretimini kolaylaştıracaktır. Ders kitaplarının belirli ölçütlere sahip olması gerekmektedir. Bu ölçütlerden biri de okunabilirliktir. Metinlerin okunabilirlik düzeyleri, o metnin hedef kitleye uygun olup olmadığını gösteren önemli ölçütlerden biridir. Bu durum dikkate alındığında yabancılar için Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirliklerinin incelenmesi oldukça önem taşımaktadır.

Alan yazını incelendiğinde yabancılar için Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarından bir kısmının okunabilirliklerinin incelendiği ve gerekli değerlendirmelerin yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmada daha önce okunabilirlik çalışması yapılmayan *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinin okunabilirliği incelenmiştir. Çalışma “Giriş”, “Kavramsal Çerçeve”, “İlgili Araştırmalar”, “Yöntem”, “Bulgular”, “Sonuç, Tartışma ve Öneriler” olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümü araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, amacı ve alt amaçları, önemi, sınırlılıkları ve tanımlarından oluşmaktadır. Birinci bölüm olan kavramsal çerçevede okuma becerisi, yabancılar için Türkçe öğretiminde okuma becerisi, okunabilirliğin tanımı, okunabilirliğin tarihçesi, okunabilirliği etkileyen faktörler, okunabilirlik ve anlaşılabilirlik ilişkisi, okunabilirlik formülleri konuları yer almaktadır. İkinci bölüm olan ilgili araştırmalar bölümünde ana dili olarak Türkçe öğretiminde yapılan okunabilirlik çalışmaları ve yabancılar için Türkçe öğretiminde yapılan okunabilirlik çalışmaları incelenmiştir. Üçüncü bölüm olan yöntem bölümünde araştırmanın modeli, araştırmada incelenen kitaplar, verilerin toplanması ve verilerin analizi bulunmaktadır. Bulguların ele alındığı dördüncü bölümde metinlerin okunabilirlik düzeyleri ve okunabilirlik puanları tablolar şeklinde gösterilmiştir ve tablodaki sayısal veriler açıklanmıştır. Beşinci ve son bölüm olan

tartışma, sonuç ve öneriler bölümünde araştırmanın bulguları yorumlanmıştır ve sonuçlar tartışılmıştır. Bölümde daha sonra yapılacak çalışmalar için öneriler sunulmuştur. Kaynakça eklenerek çalışma sonlandırılmıştır.

Temmuz, 2024

Büşra Baydoğan

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
ÖN SÖZ.....	ix
TABLO LİSTESİ	xiv
ŞEKİL LİSTESİ	xv
KISALTMALAR.....	xvi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	7
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
1.1. OKUMA BECERİSİ	7
1.2. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE OKUMA BECERİSİ	8
1.3. OKUNABİLİRLİK.....	9
1.3.1. Okunabilirlik Nedir?	9
1.3.2. Okunabilirliğin Tarihçesi.....	10
1.3.3. Okunabilirliği Etkileyen Faktörler	10
1.3.4. Okunabilirlik ve Anlaşılabilirlik	12
1.3.5. Uluslararası Okunabilirlik Formülleri	13
1.3.5.1. Vogel ve Washburne Okunabilirlik Formülü	13
1.3.5.2. Flesch Okunabilirlik Formülü.....	14
1.3.5.3. FRES Okuma Kolaylığı Formülü (Flesch Reading Ease Score)	14
1.3.5.4. Dale-Chall Okunabilirlik Formülü	15
1.3.5.5. ARI Okunabilirlik Formülü (The Army's Automated Readability Index)	16
1.3.5.6. Flesch-Kincaid Eğitim Düzeyi Okunabilirlik Formülü.....	17
1.3.5.7. Gunning'in Sis İndeksi (FOG) Okunabilirlik Formülü	17
1.3.5.8. Powers-Sumner-Kearl Okunabilirlik Formülü	18
1.3.5.9. SMOG Okunabilirlik Formülü	19
1.3.5.10. FORCAST Okunabilirlik Formülü.....	19
1.3.5.11. FRY Okunabilirlik Grafik Formülü	19
1.3.5.12. COLEMAN Okunabilirlik Formülleri	21
1.3.5.13. Bormuth Ortalama Çıkartma Formülü	21
1.3.6. Türkiye'de Kullanılan Okunabilirlik Formülleri.....	22
1.3.6.1. Ateşman Okunabilirlik Formülü.....	22
Ateşman okunabilirlik formülünü geliştirirken şu yöntemi izlemiştir:.....	22
1.3.6.2. Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü	24

1.3.6.3. Çetinkaya- Uzun Okunabilirlik Formülü.....	24
İKİNCİ BÖLÜM	27
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	27
2.1. ANA DİLİ OLARAK TÜRKÇE EĞİTİMİNDE YAPILAN OKUNABİLİRLİK ÇALIŞMALARI	27
2.1.1. Ana Dili Olarak Türkçe Eğitiminde Yapılan Doktora Çalışmaları... 27	
2.1.2. Ana Dili Olarak Türkçe Eğitiminde Yapılan Yüksek Lisans Çalışmaları	27
2.2. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE YAPILAN OKUNABİLİRLİK ÇALIŞMALARI.....	32
2.2.1. Yabancılar için Türkçe Öğretiminde Yapılan Doktora Çalışmaları. 32	
2.2.2. Yabancılar için Türkçe Öğretiminde Yapılan Yüksek Lisans Çalışmaları	32
2.3. ALAN YAZINININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	35
3. YÖNTEM.....	35
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	35
3.2. İNCELENEN KİTAPLAR.....	35
3.3. VERİLERİN TOPLANMASI	36
3.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	37
3.5. GEÇERLİLİK ve GÜVENİRLİK	38
3.6. ARAŞTIRMA ETİĞİ	38
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	39
4. BULGULAR.....	39
4.1. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ A1 DERS KİTABININ OKUNABİLİRLİĞİNE YÖNELİK BULGULAR	39
4.2. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ A2 DERS KİTABININ OKUNABİLİRLİĞİNE YÖNELİK BULGULAR	41
4.3. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ B1 DERS KİTABININ OKUNABİLİRLİĞİNE YÖNELİK BULGULAR	43
4.4. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ B2 DERS KİTABININ OKUNABİLİRLİĞİNE YÖNELİK BULGULAR	45
4.5. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ C1-C2 DERS KİTABININ OKUNABİLİRLİĞİNE YÖNELİK BULGULAR	48

4.6. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİNDEKİ DERS KİTAPLARININ OKUNABİLİRLİĞİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA YÖNELİK BULGULAR	52
BEŞİNCİ BÖLÜM	54
5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER	54
5.1. TARTIŞMA.....	54
5.2. SONUÇ	67
5.2.1. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Sonuçlar	67
5.2.2. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A2 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Sonuçlar	67
5.2.3. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti B1 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Sonuçlar	67
5.2.4. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti B2 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Sonuçlar	67
5.2.5. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti C1-C2 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Sonuçlar.....	68
5.2.6. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setindeki Ders Kitaplarının Okunabilirliğinin Karşılaştırılmasına Yönelik Sonuçlar	68
5.3. ÖNERİLER	69
KAYNAKÇA	70

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. FRES Okuma Kolaylığı Formülüne Göre Metin Düzeyleri	15
Tablo 2. Dale-Chall Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri	16
Tablo 3. Ateşman’a Göre Türkçe için (Hece Olarak) Sözcük ve (Sözcük olarak) Cümle Ortalamaları	22
Tablo 4. Türkçe Okunabilirlik Aralıkları	23
Tablo 5. Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerin Tanımlanması ve Sınıflandırılması	25
Tablo 6. İncelenen Kitaplar	35
Tablo 7. Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerin Tanımlanması ve Sınıflandırılması	38
Tablo 8. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe öğretim seti A1 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Bulgular	39
Tablo 9. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe öğretim seti A2 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Bulgular	41
Tablo 10. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe öğretim seti B1 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Bulgular	43
Tablo 11. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe öğretim seti B2 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Bulgular	45
Tablo 12. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe öğretim seti C1 – C2 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Bulgular	48
Tablo 13. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Öğretim Setindeki Ders Kitaplarının Okunabilirliklerinin Karşılaştırılması	52
Tablo 14. A1 ve A2 Seviyelerindeki Ders Kitaplarının Okunabilirliklerine Ait Veriler	57
Tablo 15. B1 Seviyesindeki Ders Kitaplarının Okunabilirliklerine Ait Veriler	60
Tablo 16. B2 Seviyesindeki Ders Kitaplarının Okunabilirliklerine Ait Veriler	63
Tablo 17. İleri Seviye Ders Kitaplarının Okunabilirliklerine Ait Veriler	65

ŞEKİL LİSTESİ

- Şekil 1.** FRY Okunabilirlik Grafik Formülü Örneği 20
- Şekil 2.** 1977 yılındaki ilkokul ve lise metnlerinin okunabilirlik düzeylerini gösteren Fry okunabilirlik grafiği 21

KISALTMALAR

C.	Cilt
bs.	Baskı
ev.	Çeviren
ed.	Editör
s. / ss.	Sayfa/sayfalar
akt.	Aktaran
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı

GİRİŞ

İnsanların toplumla uyumlu bir şekilde yaşamasını sağlayan, bireysel yaşamda ihtiyaç duyduğu becerileri insana kazandıran dil iletişimdeki en önemli unsurlardan biridir (Göçen ve İleri, 2022, s. 227). Türk Dil Kurumu sözlüğünde (TDK, E.T. 20.02.2024) dil “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban.” olarak tanımlamıştır. Dil her şeyden önce bir iletişim aracıdır. Birey dili kullanarak sosyal bir varlık hâline gelir; dil öğrenerek sosyalleşir ve iletişim kurar. Dil; dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini kapsamaktadır (Bulut, 2024, s. 22). Bireylerin dil becerilerini kullanarak sosyalleştikleri ve iletişim kurdukları düşünüldüğünde dil öğretiminin önemi anlaşılmaktadır.

Yabancılar Türkçe öğretimi Türkiye’de ve Türkiye dışındaki ülkelerde yapılmaktadır. Türkiye’de yabancılar için Türkçe öğretimi farklı kurumlar aracılığıyla sağlanmaktadır. Bunlardan bir kısmı üniversitelerdeki yabancılar için Türkçe öğretim birimleri, bir kısmı yabancılar için Türkçe öğretim merkezleridir. Yabancılar için Türkçe öğretimi büyük oranda ise eğitim fakültelerinin Türkçe Eğitimi Bölümleri tarafından yürütülmektedir (Alyılmaz, 2010, s. 729). Yabancılar için Türkçe öğretimi 90’lı yıllardan sonra hız kazanmıştır (Çelik, 2019, s. 33).

Yabancılar için Türkçe öğretiminde öğrencilerin iletişim becerisinin artması okuma, konuşma, yazma ve dinleme dil becerilerinin birbirleriyle geliştirilmesiyle sağlanmaktadır. (Ataş, 2023, s. 8). Öğreticiler, genellikle bu temel becerilerin öğrenimini sağlamak için ders kitaplarındaki okuma metinlerinden ve etkinliklerden faydalanmaktadır (Karatay, 2013, s. 605).

Yabancılar için Türkçe öğretiminde kullanılacak olan metinlerin rastgele seçilmemesi ve farklı ölçütlere uygun olarak hazırlanması gerekmektedir. Bu ölçütlerden biri de metnin diliyle ilgili bilgi veren ve niceliksel bir ölçüt olan okunabilirliktir (Yaman, 2022, s. 3).

Okunabilirlik metinlerin okuyucu tarafından kolay ya da güç anlaşılır olması olarak tanımlanmaktadır (Ateşman, 1997, s. 71). Bu yönü dikkate alındığında

okunabilirliğin, metinlerin okuyucu tarafından ne kadar kolay ya da zor anlaşılır olduğunu inceleyen bir alan olduğunu söylemek mümkündür. Öğrencinin dil seviyesinin üstünde olan metin, yabancı dil öğretimini yavaşlatarak verimi düşürmektedir (Erol, 2014, s. 30). Bu sebeple okunabilirlik çalışmaları büyük önem taşımaktadır.

Okunabilirlik çalışmaları da metinlerin öğrencilerin dil seviyesine uygunluğunu göstermektedir. Bu çalışmada öğrencilerin dil öğrenme ve okuma süreçlerine katkı sağlamak için seçilen bir yabancılar için Türkçe öğretim setinde yer alan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliklerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

PROBLEM DURUMU

Bir ülkenin kültürünü tanımak, gündelik yaşamını takip etmek, bilimsel araştırmalar yapabilmek gibi durumlar için okuma becerisinin gelişmiş olması çok önemlidir (Özdemir, 2010, s. 40). Okuma becerisi diğer dil becerileriyle ilişkilidir ve tüm becerilerin bir bütünlük içerisinde öğretilmesi gerekmektedir (Arıcı ve Taşkın, 2019, s. 192).

Öğrencilerin okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerinin geliştirilmesi ana dili eğitiminde olduğu gibi yabancılar için Türkçe öğretiminde de amaçlanmıştır. Dört temel dil becerisinin kazandırılması, dilin doğru ve tam öğrenilmesine yardımcı olmaktadır (Arıcı ve Taşkın, 2019, s. 193). Öğrenciye okuma becerisinin kazandırılmasında en sık kullanılan materyallerin ders kitapları ve ders kitaplarındaki okuma metinleri olduğu görülmektedir (Çakmak, 2023, s. 17).

Dil öğretiminin temelini metin oluşturmaktadır. Günlük hayatta konuşurken, okurken, yazarken metinlerle karşılaşmaktadır. Dil öğretiminde iletişim için metin en önemli unsurdur. Bu nedenle Yabancılar için Türkçe öğretiminde de metnin yeri çok önemlidir. Yabancılar için Türkçe öğretiminde en sık kullanılan öğretim materyali olan ders kitaplarında okuma metinleri bulunmaktadır. Ders kitaplarındaki okuma metinleri yabancılar için Türkçe öğretimi için en önemli materyal kabul edilmektedir ve bu metinlerin özelliklerinin de titizlikle belirlenmesi önemlidir (Şimşek, 2011, s. 43).

Öğrencilerin metinleri okuyup anlayabilmesi önemlidir. Bir metnin, okuyan tarafından anlaşılabilir okunması, o metnin okunabilir olduğunu ifade etmektedir (Okur

ve Arı, 2013, s. 203). Öğrencilerin dil seviyesine göre metinlerin seçilmesinde okunabilirlik çalışmaları büyük önem taşımaktadır. Öğrenici metinlerin okunabilirlik düzeyinin kendi dil seviyesinin üzerinde olması durumunda dil öğreniminde olumsuz durumlarla karşılaşabilmektedir (Yılmaz ve Temiz, 2014, s. 83).

Alan yazınında yapılan çalışmalara bakıldığında Türkçenin ana dili olarak öğretimi alanında kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliğine yönelik çalışmaların yapıldığı tespit edilmiştir (Acar, 2022; Acar ve Karakuş, 2022; Akkurt, 2011; Bağcı ve Ünal, 2013; Baki, 2019; Bolat, 2016; Bora, 2019; Bora ve Arslan, 2021; Bozlak, 2018; Cem, 2011; Çarkıt ve Bahadır, 2022; Çetinkaya, 2010; Çıplak, 2022; Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu, 2007; Çimen, 2023; Dikmen, 2023; Dilek, 2021; Gökğül ve Bayram, 2022; İskender, 2013; Karaca, 2018; Mirzaoglu ve Akın, 2016; Ogur, 2022; Okur ve Arı, 2013; Özçetin ve Karakuş, 2020; Özdemir, 2016; Solmaz, 2009; Temur, 2002; Törer, 2015; Yokuş, 2024). Çalışmalar incelendiğinde 2002 yılından 2024 yılına kadar çeşitli çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların çoğu ders kitaplarının okunabilirliklerine yönelik çalışmalardır. Yabancılar için Türkçe öğretimi alanında da ders kitaplarına yönelik çalışmalara daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

Alan yazınında yabancılar için Türkçe öğretimi alanında yapılan araştırmalar kapsamında da çeşitli ders kitaplarında okunabilirlik çalışmalarının yapıldığı tespit edilmiştir (Altuntaş Gürsoy, 2023; Bağcı, 2020; Biçer ve Alan, 2017; Bulutlu, 2024; Çıplak ve Balcı, 2022; Erol, 2014; Kalaycı, 2018; Karşılayan, 2022; Mutlu, 2020; Özdemir ve Daştan, 2022; Sarıkaya, 2023; Sarıtaş, 2024; Şimşek, 2019; Yaman, 2022; Yatmaz, 2024; Yılmaz ve Temiz, 2014; Zorbaz ve Köroğlu, 2016). Çalışmalar incelendiğinde 2014 yılından 2024 yılına kadar çeşitli çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde daha önce *Yedi İklim Türkçe*, *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe*, *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe*, *İzmir Yabancılar için Türkçe* öğretim seti, *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe* kitaplarına yönelik okunabilirlik çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Bu kitaplar yabancılar için Türkçe öğretimi alanında yaygın olarak kullanılan kitaplardır. Bu sebeple ilgili kitaplarda yer alan metinler üzerinde okunabilirlik çalışmalarının yapılması önemlidir. Bununla birlikte son yıllarda yayımlanan ders kitaplarındaki metinlerin de okunabilirliğinin incelenmesine ihtiyaç vardır.

Sözü edilen önem ve ihtiyaçla alan yazını incelendiğinde yabancılar için Türkçe öğretimi amacıyla hazırlanan *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinde yer alan ders kitaplarına yönelik bir okunabilirlik çalışması yapılmadığı tespit edilmiştir ve araştırma için bu öğretim setinin incelenmesine karar verilmiştir. Bu çalışmada 2018 yılında ilk baskısı yayımlanmış olan öğretim setinin seçilmesinin sebebi öğretim setinin diğerlerine göre daha yeni olması ve üniversitelerde uluslararası öğrenciler tarafından kullanılmasıdır. Bu kapsamda yapılan çalışmayla *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinde yer alan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır.

PROBLEM CÜMLESİ

“*Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setindeki ders kitaplarının içerisinde bulunan metinlerin okunabilirlik düzeyleri nedir?”

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada “*Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setindeki ders kitaplarının içerisinde bulunan metinlerin okunabilirlik düzeyleri nedir?” sorusundan hareketle *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setindeki ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliğinin incelenmesi amaçlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN ALT AMAÇLARI

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe öğretim setindeki ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliğinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmanın alt amaçları şu şekildedir:

1. A1 seviyesi ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği nedir?
2. A2 seviyesi ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği nedir?
3. B1 seviyesi ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği nedir?
4. B2 seviyesi ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği nedir?
5. C1-C2 seviyesi ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği nedir?
6. Ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliğinin karşılaştırması nedir?

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Yabancılar için Türkçe öğretimi alanında en önemli materyallerden biri ders kitabıdır. Yabancılar için Türkçe öğretimi alanında hazırlanan ders kitaplarındaki metinlerin de okunabilirliğinin öğrenci seviyesine uygun olması gerekmektedir. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi “Yabancılar için Türkçe”* öğretim seti yabancılar için Türkçe öğretimi alanında okutulan ders kitaplarından biridir. Bu kitaptaki metinlerin okunabilirliklerinin tespit edilmesi; öğrencilerin seviyelerine uygun metinlerle karşılaşması, öğrenme motivasyonunun azalmaması, dil öğreniminin daha kolay sağlanması bakımından önemlidir.

Okunabilirlik metnin okuyucunun seviyesine uygun olması ve metnin daha kolay anlaşılabilmesi bakımından önemlidir. Öğrencinin seviyesine uygun olan bir metin daha kolay ilgi çeker ve öğrenmeyi kolaylaştırır. Bu kitapları kullanarak ders işleyen öğretmenler metinlerin okunabilirlik düzeylerine dikkat ederek, öğrencilere uygun olan eğitim stratejisini uygulayabilirler.

Okunabilirlik çalışmaları yabancılar için Türkçe öğretimi alanında öğrencinin düzeyine uygun materyallerin hazırlanmasına katkı sağlamaktadır (Arslan ve Bay, 2022, s. 488). Çalışma *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim seti içerisindeki metinlerin okunabilirlikleri dikkate alınarak metinlerde değişiklik yapılabilmesi açısından ders kitabı hazırlayanlara katkı sağlamaktadır. Bununla beraber kitabın yeni baskısı hazırlanırken metinlerin daha iyi bir dağılımla kitaba yerleştirilmesi noktasında da önemli bir rol oynamaktadır.

Çalışma, okunabilirlik alanında inceleme yapacak olan veya yabancılar için Türkçe öğretimi alanında yeni bir öğretim setinin okunabilirliğini inceleyecek olan araştırmacılara fayda sağlaması bakımından önemlidir.

SINIRLILIKLAR

Çalışma yabancılara Türkçe ders kitaplarından *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim seti ile sınırlandırılmıştır. Öğretim setinde yer alan tüm kitaplar (A1, A2, B1, B2, C1-C2) araştırma kapsamına alınmıştır.

TANIMLAR

Dil: Dil sırları çözölemeyen, farklı açılardan bakıldığında değişik özellikleri ortaya çıkan, çok yönlü bir şeydir. Dil insanı, toplumu, bilimi, sanatı ve bütün alanları oluşturan bir yapıdır (Aksan, 2015, s. 11).

Okuma: Okuma insanın farklı yetilerini kullanarak algıladığı, önce fiziksel sonra da bilişsel süreçlerden geçirilen kodların zihin içerisinde bir anlam ifade etmesine dayanan beceridir. Okuma metnin unsurlarının tanındıktan sonra algılanması, bu unsurların zihinsel süreçlerden geçirilip birleştirilerek yorumlanmasına bağlı olan, kişinin etkin olduğu bir süreçtir (Güngör, 2019).

Okunabilirlik: Metinlerin okuyan kişi tarafından zor veya kolay anlaşılabilir olması okunabilirliktir (Ateşman, 1997, s. 71).

Metin: Metin, bilgi, duygu ve düşüncelerin çeşitli biçim, anlatım ve noktalama özelliklerine göre yerleştirildiği yapılardır (Güneş, 2013, s. 2).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. OKUMA BECERİSİ

Okuma, “Değişik düzeydeki ve değişik türdeki bilgilerin anlık ve otomatik kullanımı: görsel, sessel, tümcesel, sözcüksel algılama, metnin anlamını, yazanın niyetini algılama.” (Er, 2005, s. 209) olarak tanımlanmaktadır. Coşkun’a göre (2002, s. 231) okuma; çevre ve okuyucu, yazılı ve yazısız kaynakların etkileşimi sonucunda anlam kurma süreci oluşmasıdır.

Okuma, toplumda bir kesimin ayrıcalığı olarak kabul edilmekten çıkmış, sosyal hayata uyum sağlamanın koşulu olmuştur. Okuyan insanların bulunduğu toplumlar dünyaya yön veren ve gelişen toplumlar olarak kabul edilmiştir (Coşkun, 2002, s. 235).

Yaşayarak öğrenmeden sonra en önemli öğrenme çeşidinin okuyarak öğrenme olduğu söylenmektedir. İnsanı diğer canlılardan ayıran özelliklerden biri okumak ve okuduğunu anlamaktır. Bu ilkokuldan başlayarak hayatın tüm kademelerinde devam eden bir süreçtir (Sarıtaş, 2024, s. 19).

Birey toplum içinde sosyalleşebilmek için dile ihtiyaç duymaktadır. Dilin doğru kullanımı dört temel dil becerisinin kazandırılmasına bağlıdır. Temel dil becerilerinin kazandırılmasıyla dil hayat bulmaktadır. Becerilerden birinin eksikliği aksaklıklara sebep olacaktır. Bir dil becerisine ağırlık vermek yerine tüm dil becerileri arasında dengeyi korumak gerekmektedir (Arıcı ve Taşkın, 2019, s. 193).

Okuma becerisi, Türkçe dersinde kazandırılması gereken dört temel dil becerisinden biridir. Türkçe dersi öğrencilere kendini doğru ifade etme, eleştirel düşünme, okuduğunu anlama gibi beceriler kazandırmayı hedeflemektedir. Bu becerileri kazanmış bireylerin akademik başarı elde etmesi, toplumda yer kazanması diğerlerine göre daha kolay olacaktır. Bu amaçlara ulaşmak için ders işlerken öğretmenlerin kullandıkları en önemli kaynak Türkçe ders kitaplarıdır (Karatay, 2013, s. 605).

Ders kitapları öğrencilerin sosyal ve bilişsel becerilerini geliştirmek için önemli bir materyaldir. Ders kitaplarında yer alan metinlerin bazı temel ölçütlere sahip olması gerekir. Bu ölçütler, metinlerin kolay ya da güç okunur olmasıyla veya

anlaşılabilirliğiyle ilgilidir. Ders kitaplarındaki okuma metinlerinin anlaşılabilir ve okunabilir olması ders işleme ve öğrenme süreçlerini kolaylaştırır (Karatay, 2013, s. 605).

1.2. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE OKUMA BECERİSİ

Okumanın dünyayı tanıma, sosyal iletişimi sağlama, olayları yorumlama, bilgi edindirme, akademik ve bilimsel beceri sağlama gibi yönleriyle oldukça geniş bir alanda etkili olması okuma becerisinin önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Türkçenin hem ana dili hem de yabancı dil olarak öğretiminde okuma becerisinin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır (Günaydın ve Arıcı, 2020, s. 675). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenciler için okuma becerisi akademik ve sosyal hayatta önemli yer tutan bir beceridir.

Bireyin ana dilinin dışında kalan dillerin tamamı yabancı dil olarak tanımlanmaktadır. Yabancı dil öğrenimi hedef dile ait kelimelerin öğrenilmesini, bu kelimelerin günlük hayatta kullanılmasını kapsamaktadır (Bulut, 2024, s. 2023). Yabancılar Türkçe öğretimi Türkiye’de 1990’lı yıllardan sonra hız kazanmıştır. Üniversiteler ve dil öğretim kursları bünyesinde uluslararası öğrenciler Türkçe öğrenmek için öğrenim görmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde okuma becerisinin geliştirilmesi çok önemlidir. Çünkü okuma becerisinin geliştirilmesiyle diğer dil becerileri de (konuşma, yazma, dinleme) gelişmeye başlayacaktır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde okuma becerisinin geliştirilmesinde öncelikle öğrencilerin Türkçe metinleri doğru biçimde anlamaları gerekmektedir (Başkan ve Ustabulut, 2020, s. 51). Öğrenciler dile ilk maruz bırakıldıkları andan itibaren okuma metinleriyle karşılaşmaktadırlar. Ders kitaplarında ve okuma kitaplarında yer alan metinler öğrencinin okuma becerisini geliştirmesinde etkilidir. Özellikle ders kitapları öğrencinin ulaşacağı ilk kaynak olduğu için ders kitabındaki metinler okuma becerisini geliştirmeye yönelik olmalıdır.

Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler okuma becerisinin geliştirilmesinde kullanılan en önemli materyaldir. Metinlerin öğrencinin dil, hazırbulunuşluk seviyesine uygun olması okuma becerisinin kazandırılmasında önemli rol oynamaktadır. Ders kitaplarında yer alan metinlerin amacına ulaşabilmesi ve işlevlerini yerine getirebilmesi için metinlerde bazı özelliklerin bulunması gerekir. Bu

özellikler arasında en önemlilerden biri “okunabilirlik”tir. Okunabilirlik düzeyi düşük bir metnin diğer işlevlerini de tam olarak yerine getirememesi okunabilirliğin diğer özelliklerin içinde ayrı bir önem kazanmasını sağlamıştır (Çiftçi ve diğerleri, 2007, s. 208).

1.3. OKUNABİLİRLİK

1.3.1. Okunabilirlik Nedir?

G.Harry McLaughlin (1969’dan akt. DuBay, 2007, s. 5) okunabilirliğin insanların belirli okuma materyallerini anlaşılır ve ilgi çekici bulma seviyesi olduğunu söylemiştir. Edgar Dale ve Jeanne Chall (1949’dan akt. DuBay, 2007, s. 5) okunabilirliğin tanımını bir grup okuyucunun belirli ve basılı materyal parçasındaki elde ettiği başarıyı etkileyen tüm öğelerin toplamı olarak yapmıştır. Bu başarıyı verimli hızda okumalarına, anlamalarına ve ilginç bulmalarına bağlamıştır. Klare (Klare 1965’ten akt. DuBay, 2007, s. 5) ise okunabilirliği yazma stilinden kaynaklanan kavrama ve anlama kolaylığı olarak tanımlamaktadır. DuBay (2007, s. 4) ise okunabilirliğin tanımını daha da geniş alarak okunabilirliğin bazı metinlerin okunmasını diğerlerinden daha kolay kılan her şey olduğunu söylemiştir. Ateşman (1997, s. 71) okunabilirliği okuyucunun metni kolay veya zor anlaması olarak tanımlamıştır. 1990’lı yılların sonlarında Ender Ateşman’ın Türkçeye uyarladığı Flesch formülü Türkiye’deki okunabilirlik alanında yapılan çalışmaların başlangıcı kabul edilmektedir (Altuntaş Gürsoy ve Çevik, 2023, s. 1229).

Okunabilirliğin önemi günlük hayatta karşılaşılan en basit metinlerde bile karşımıza çıkmaktadır. Okunabilirliğin önemini anlatırken DuBay Amerika’da karşılaşılan bir durumu kitabında aktarmıştır: 1998 yılında Amerikada yaşanan trafik kazaları bebek ve çocukların ölüm oranının %46’sını oluşturmaktadır. Bu durum incelendiğinde ise ölümlerin büyük çoğunluğunun bebek oto koltuklarının yanlış kullanımından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Koltukların kullanım kılavuzları incelenmiş, içerisinde olan metinlerin halkın okuma düzeyinin üstünde olduğu tespit edilmiştir. Okuyucular metni zor bulduğunu ve okumayı bıraktıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum metinlerin hedef kitleye uygun hazırlanmasının gerekliliğini göstermektedir (DuBay, 2004, s. 1).

1.3.2. Okunabilirliğin Tarihçesi

Okunabilirliğin tarihi oldukça eskiye dayanmaktadır. Platon ve Aristoteles'in klasik retorğinde ve eski bilim adamlarının din kitaplarında yer alan kelime analizlerinde okunabilirliğin köklerine rastlanmaktadır (Lorge, 1944'ten akt. Zakaluk ve Samuels, 1988, s. 2). 1922'den 1926'ya kadarki ilk dönem okunabilirlik çalışmaları daha çok kelime bilgisi, kelime çeşitliliği ve zorluk yönlerine odaklanmaktaydı. Thorndike kelime dağarcığı zorluğunu ölçmek için ders kitaplarında okuyucuların veya belirli sınıflardaki öğrencilerin kullanım sıklıklarına dayalı kelime listeleri kullandı. Okunabilirlik çalışmalarının ikinci döneminde (1926'dan 1939'a) araştırmalara farklı faktörler de eklendi. 1926'da çocuk kitaplarındaki anlama zorluğunu ve çocukların kitaplara olan ilgisini araştırmak için tasarlanan Winnetka formülü cümle faktörlerini ve kelime dağarcığını kullanmaktaydı. İkinci dönemin sonunda Gray-Leary metin zorluğunun seksen iki faktörünü (kelime dağarcığı, ilgi, söz dizimi dahil) yetişkinler tarafından okuduğunu anlama becerisine göre derecelendirdi (Zakaluk ve Samuels, 1988, s. 6). 1980'lerin araştırmacıları okunabilirlik formüllerinde kullanılan faktörlerin sınırlı oluşunu, kelimeler ve cümleler dışındaki faktörlerin dikkate alınmamasını eleştirdi. Bu dönemdeki okunabilirlik çalışmaları artık metnin yapısı, tutarlılığı ve organizasyonu gibi farklı etmenler üzerinde yoğunlaşmaktaydı (Zakaluk ve Samuels, 1988, s. 10). 1920'lerde eğitimciler bir metnin zorluğunu tahmin etmek için sözcük dağarcığı zorluğunu ve cümle uzunluğunu kullanmanın yolunu buldular. Bu yöntemi de okunabilirlik formüllerine uyguladılar (DuBay, 2007, s. 6).

Türkiye'deki okunabilirlik çalışmaları ise oldukça yeni sayılabilir. Türkçe metinlerin okunabilirliği üzerinde ilk çalışan araştırmacı Ender Ateşman'dır. Ateşman (1997, s. 71) bükümlü dillerden farklı olan Türkçe'de metinlerin okunabilirliklerini inceleyerek bir okunabilirlik formülü geliştirmeyi amaçlamıştır. 2010 yılında bu alandaki çalışmalara Çetinkaya-Uzun (2010), Bezirci-Yılmaz (2010) okunabilirlik formülleri eklenmiştir.

1.3.3. Okunabilirliği Etkileyen Faktörler

Okunabilirlik formüllerine yöneltilen en yaygın eleştiri bu formüllerin metin yazımı esnasında kullanılabilir olmamasıdır. Bu formüller metin yazıldıktan sonra

düzeyinin belirlenmesi için üretilmiştir. Ama yazma esnasında bir metnin okunabilir olmasını sağlamak için birtakım prensiplere uyulabilir. Bir metnin okunabilir olması için öncelikle hitap edilen kitlenin doğru tespit edilmesi gerekir. Yazarın metni hangi amaçla yazdığı da önemlidir. Akılda tutmak için yazılan bir metnin okunabilirliğinin diğer metinlerden daha kolay bir seviyede olması gerekir. Metinde kullanılan kelimeler de okunabilirliği etkilemektedir. Bu kelimeler farklı şekillerde sınıflandırılabilir:

- a. Metindeki kullanım sıklığı,
- b. Hitap edilen kitlenin kelimeye aşinalık durumu,
- c. Yaşamın erken döneminde öğrenilen kelimeler,
- d. Harf ve hece sayısı bakımından kısa olan kelimeler,
- e. Yunanca – Latince kökenli kelimeler yerine Anglo-Sakson sözcükler, (Klare'nin makalesinde yer alan bu maddeyi yabancı kelimelerin kullanımı yerine Türkçe kelimelerin kullanımının tercih edilmesi olarak değiştirmek mümkündür.)
- f. Metnin içeriği elverişli ise teknik olmayan kelimeler,
- g. Yazılı olarak bilinen kelimeler (bununla konuşma dilinde bilinen ama yazıda karşılaşılmayan kelimelerin kullanılmaması kastedilmiştir)
- h. Eş anlamlı kelimelerin kullanımı
- i. Soyut yerine somut kelimelerin kullanımı

Klare okunabilirliği etkileyen bu kelime özelliklerini sıraladıktan sonra bu özelliklerdeki kelimelerin metnin genelinde hâkim olması gerektiğini, elbette metinde bu unsurlara uymayan kelimelerin de bulunacağını söylemiştir.

Metnin okunabilirliğini etkileyen bir diğer faktör de kullanılan cümlelerin özellikleri ile alakalıdır. Edatların az olması ve ortalama cümle uzunluğunun hedef kitleye uygun olması metnin okunabilirliğini etkilemektedir. Klare'in makalesinde aktardığı son faktör ise metnin kişisel ifadeleri içeren bir üslupla yazılmamasıdır. Klare burada akademik üslupla yazılan bir metnin kişisel üslupla yazılan metinlerden daha okunabilir olduğunu ifade etmektedir (Klare, 2000, ss. 18-20).

1.3.4. Okunabilirlik ve Anlaşılabilirlik

Okunabilirlik formüllerinin çoğu cümle veya sözcük uzunluğu ölçülerek hesaplanır. Formüller içeriğe göre değil bu uzunluklara göre puan alır. Okunabilirlikte kelimenin okuyucu tarafından bilinmesi ve anlaşılması gerekmez. Karışık kelime veya cümleler kullanılması okunabilirliği etkilememektedir. Okunabilirlik cümlelerin kısa ve uzun olmasına göre değerlendirilir (Marshall, 1979, s. 542).

Anlaşılabilirlik, okurun bir metni okuması veya dinlemesi/izlemesi sonucunda metnin ana düşüncelerini, yardımcı düşüncelerini, metnin içeriğinin ve metnin şeklinin analiz edilmesini ifade etmektedir (Şimşek, 2019, s. 57).

Okunabilirlikle anlaşılabilirlik birbiriyle sıkı bir ilişki içerisinde olmakla beraber bazı noktalarda birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Kısa cümleler uzun olanlara kıyasla daha okunabilir olabilir fakat metnin anlaşılabilir olmasının cümlelerin uzunluğu veya kısalığıyla ilgisi yoktur. Bir cümlelerin kısa olması uzun olan bir cümleden daha anlaşılabilir olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine bazı cümleler aşırı basitleştirildiğinde bütünlük kaybolur bu durum da okuyucunun anlamasını zor hâle getirir. Okunabilirlik hesaplanırken kitabın içeriği ve okuyucunun bilgisi arasındaki bağlantı düşünülmemektedir. Bu bağlantı anlaşılabilirlik boyutunda önemlidir (Marshall, 1979, s. 544).

Bir metindeki cümlelerin veya kelimelerin yerleri değiştirildiğinde metnin okunabilirlik formüllerine göre derecesi aynı kalmaktadır. Fakat yerleri değiştirilen bu sözcük ve cümleler yazının anlaşılmasını değiştirmektedir. Okunabilirlik çalışmalarının ilk yılları olan 1934 ve ileri dönemlerdeki 1980 yıllarında yazılan bazı eleştiriler de aynı noktaya değinmekte, okunabilirliğin sadece mekanik ve yüzeysel olarak ele alınmaması gerektiğini vurgulamaktadır (Zakaluk ve Samuels, 1988, s. 11).

Ders kitaplarındaki metinlerin seçiminde ve okuma öğretiminin temelinde anlaşılabilirlik önemlidir. Metinler anlaşılabilir olması veya olmamasına göre analiz edilebilir.

Bir metnin anlaşılabilir olması için gerekli olan özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- Yazarın üzerinde durduğu ana noktaların belirtilmesi

- Bölüm başlıklarının ana noktalarla uyumlu olması
- Anahtar kelimelerin açıkça tanımlanması, öğrenciler için farklı bağlamlarda kullanılıyor olması
- Yeni kavramların bilinen kavramlar bağlamında tanıtılması, metinde iyi tanımlanmış olması
- Metindeki fikirlerin birbiriyle ilişkili olması, öğrencilerin fikirler arasındaki ilişkiyi anlayabilmesi
- Zamirlerin açıkça kullanılması
- Yazarın kitabı okuyacak okuyucu kitlesine hitap etmesi (Marshall, 1979, s. 544)

1.3.5. Uluslararası Okunabilirlik Formülleri

Okunabilirlik çalışmalarını inceleyen DuBay, bu çalışmaları klasik okunabilirlik çalışmaları ve yeni okunabilirlik çalışmaları adı altında iki başlıkta incelemiştir. Klare (2000, ss. 75-80) ise 1928 yılından 1959 yılına kadar olan okunabilirlik formüllerini ve çalışmalarını kitabında açıklamış ve özetlerini tablo hâlinde sunmuştur.

1.3.5.1. Vogel ve Washburne Okunabilirlik Formülü

1928’de hazırlanan formül bu alanda hazırlanan ilk formül olarak karşımıza çıkmaktadır. Formülde otuz yedi bin öğrencinin seçtiği yedi yüz örnek kitap kaynak olarak kullanılmıştır. Tercih edilen kitapların okuma sonuçları ve kullanılan dil özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda elde edilen sonuçlarla bir okunabilirlik formülü hazırlanmıştır (MEB, 2021, s. 6).

Metinden sistematik olarak 1000 kelime örneği seçilir ve bu kısımdaki edat ve bağlaçların analizi şu şekilde yapılır:

1000 kelimenin içerisindeki farklı sözcük sayısı bulunur (A)

1000 kelimedeki toplam edat sayısı (B)

Thorndike’ın 10000 kelimelik listesinde bulunmayan kelimelerin sayısı (C)

Örnek olarak alınan 75 cümledeki toplam basit cümle sayısı (D)

X (Okunabilirlik Puanı) = $0.085A + 0.101B + 0.604C - 0.411D + 17.43$

(Klare, 2000, s. 39)

1.3.5.2. Flesch Okunabilirlik Formülü

Flesch yetişkinlere yönelik olan okuma materyallerinin okunabilirliğini ölçmek için ilk okunabilirlik formülünü yayınlamıştır. İlk formülde ekler, zamirler ve isimler gibi değişkenler de yer almaktadır. 1948’de Flesch iki bölümden oluşan ikinci formülünü yayınlamıştır. İlk formüldeki eklerin kullanımını bırakıp her 100 kelimelik örnekteki hece sayısı ve cümle sayısı olmak üzere iki değişken kullanmıştır (DuBay, 2004, s. 20).

1.3.5.3. FRES Okuma Kolaylığı Formülü (Flesch Reading Ease Score)

İkinci Flesch formülü Rudolph Flesch tarafından 1948 yılında oluşturulmuştur. Bu alandaki en etkili formüllerin başında yer almaktadır. Kolayca hesaplandığından Amerika başta olmak üzere diğer ülkelerde de hızlıca yayılmıştır. Formülde kelime başına düşen hece sayısı ve cümle başına düşen kelime sayısına dayanmaktadır. Bir metinden 100 kelimelik bir bölüm seçilir. Seçilen bölümdeki sözcük sayısı hece sayısı ve tümce sayısı belirlenir. Cümle uzunluğunun bulunması için kelime sayısı cümle sayısına bölünür, kelime uzunluğunun bulunması için ise hece sayısı kelime sayısına bölünür. Sonuçlar formüle yazılarak okunabilirlik hesaplanır. Sözcük başına düşen hece sayısının 1 ve 10 arasında puanlanması metnin okunabilirlik derecesini ifade etmektedir. 1’e yaklaşan puanlar metin kolay olduğunu, puanı 10’a yaklaşan sözcük başına düşen hece sayısı ise metin zor kabul edildiği anlamına gelmektedir. Cümle için de aynı işlem geçerlidir. Kelime ve cümle sayılarının temel etken olduğu bu formül okunabilirlik formülleri arasında en çok kullanılanlardan biridir (MEB, 2021, s. 13).

$$Kelime Uzunluğu = \frac{Hece Sayısı}{Kelime Sayısı}$$

$$Cümle Uzunluğu = \frac{Kelime Sayısı}{Cümle Sayısı}$$

Okuma Kolaylığı Puanı

$$= 206.835 - \left(\frac{Kelime Sayısı}{Cümle Sayısı} \times 1.015 \right) + \left(\frac{Hece Sayısı}{Kelime Sayısı} \times 8.46 \right)$$

Tablo 1’de FRES okuma kolaylığı formülüne göre metin düzeyi, ortalama cümle uzunluğu, ortalama hece sayısı, metnin sayısal düzeyi ve tahmini öğrenici seviyesi verilmiştir:

Tablo 1. FRES Okuma Kolaylığı Formülüne Göre Metin Düzeyleri

Metin Düzeyi	Ortalama Cümle Uzunluğu	Ortalama Hece Sayısı (100 Sözcükte)	Metnin Düzeyi (Sayısal Olarak)	Tahmini Öğrenici Seviyesi
Çok Kolay	8 ve daha az	123 ve daha az	90 – 100	5. Sınıf
Kolay	11	131	80 – 90	6. Sınıf
Oldukça Kolay	14	139	70 – 80	7. Sınıf
Standart	17	147	60 – 70	8. – 9. Sınıf
Oldukça Zor	21	155	50 – 60	10. – 11. Sınıf
Zor	25	167	30 – 50	13. – 16. Sınıf
Çok Zor	29 ve daha fazla	192 ve daha fazla	0 - 30	Üniversite – Yetişkinler

(Zakaluk ve Samuels, 1988, s. 21)

Tablo 1’e göre FRES Okuma Kolaylığı Formülü’nde tahmini öğrenici seviyesi 5.sınıftan başlayarak üniversite seviyesine kadar çıkmaktadır. Ortalama cümle uzunluğu, ortalama hece sayısı, metin düzeyi gibi değişkenler vardır.

1.3.5.4. Dale-Chall Okunabilirlik Formülü

1948’de ortaya çıkan bu formülün zamanında en çok kullanılan ve en güvenilir ikinci formül olduğu söylenmektedir. Temelde bu formül Flesch’in ilk formülündeki bazı eksikliklerin düzeltilmesi amacıyla oluşturulmuştur (Klare, 1963, ss. 59-60). Kitapların veya metinlerin ilk yüz kelimesi alınarak bilinmeyen kelime sayısı ve cümle

sayısı belirlenir. Sözcük sayısı cümle sayısına bölünerek cümlelerin uzunluğu bulunur. Zor kelimelerin oranının hesaplanması için öncelikle zor kelimeler tespit edilir. Daha sonra bu kelimeler dışında kalan kelimelerin sayısına bölünerek yüz ile çarpılır (Güneş, 2000'den akt. Temur, 2003, s. 174).

$$\text{Cümle Uzunlukları} = \frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}}$$

$$\text{Zor Kelime Oranı} = \frac{\text{Zor Kelime Sayısı}}{\text{Geriye Kalan Kelime Sayısı}} \times 100$$

Tablo 2' de Dale-Chall Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri verilmiştir:

Tablo 2. Dale-Chall Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Formül sonucu	Okunabilirlik düzeyi (Yaş)
4.9 ve aşağı	4 ve aşağı
5.0 – 5.9	5 – 6
6.0 – 6.9	7 – 8
7.0 – 7.9	9 – 10
8.0 – 8.9	11 – 12
9.0 – 9.9	13 – 15
10.0 +	16+

(Zakaluk ve Samuels, 1988, s. 19)

Tablo 2'ye göre formül sonuçlarına göre okunabilirlik düzeylerinin arttığı gösterilmiştir.

1.3.5.5. ARI Okunabilirlik Formülü (The Army's Automated Readability Index)

Formül ABD ordusu tarafından kullanılan teknik dokümanların bir standart doğrultusunda düzenlenmesi amacıyla Senter ve Smith tarafından 1967 yılında

oluşturulmuştur. Diğer formüllerden farklı olarak metnin hitap ettiği yaş grubu hakkında bilgi vermektedir.

ARI Okunabilirlik formülü şu şekildedir:

$$ARI = 4.71 \times \left(\frac{\text{Harf Sayısı}}{\text{Kelime Sayısı}} \right) + 0.6 \times \left(\frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}} \right) - 21.43$$

(MEB, 2021, s. 15)

1.3.5.6. Flesch-Kincaid Eğitim Düzeyi Okunabilirlik Formülü

Flesch – Kincaid okunabilirlik formülü Flesch’in kolaylaştırılmış ikinci formülü olan FRES ve Kincaid’in tanımladığı NRI (Navy Readability Index) formülleri kullanılarak oluşturulmuştur. FRES formülünde metnin eğitim seviyesi tespit edilirken bu formülde metnin hitap ettiği yaş grubu bilgisine de ulaşılmaktadır (Bezirci ve Yılmaz, 2010, s. 52).

$$\text{Ortalama Tümce Uzunluğu (OTU)} = \frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}}$$

$$\text{Ortalama Hece Sayısı (OHS)} = \frac{\text{Hece Sayısı}}{\text{Kelime Sayısı}}$$

$$\text{Flesch – Kincaid Okunabilirlik Değeri} = (0.39 \times \text{OTU}) + (11.8 \times$$

$$\text{OHS}) - 15.59 \text{ (DuBay, 2007, s. 92)}$$

1.3.5.7. Gunning’in Sis İndeksi (FOG) Okunabilirlik Formülü

Gunning formülünde hece sayıları ve cümlelerde kullanılan ortalama kelime sayıları önemlidir. Metinden 100 kelimelik bir bölüm seçilir. Bu bölümdeki üç ve daha fazla heceli kelimeler sayılır. Bu kelimeler geriye kalan kelime sayısına bölünür ve 100 ile çarpılır. Bu şekilde üç heceli kelimelerin sayısının yüzdesi bulunur. Kelime sayısı da cümle sayısına bölünerek ortalama kelime sayısı bulunur. Ortalama kelime sayısı ve üç heceli kelimelerin yüzdesi toplanır. Bu sonuç fog Index (0.4) ile çarpılır.

Çıkan sonuca göre metnin kolaylık ve zorluğu bulunmuş olur. 8-10 arası puanlanan metinler kolay 11’den yukarı ise zor bir metin olarak kabul edilir.

$$\text{Üç Heceli Kelime Oranı} = \frac{\text{Üç ve Daha Fazla Heceli Kelime}}{\text{Geriye Kalan Kelime Sayısı}} \times 1000$$

$$\text{Kelime Ortalaması} = \frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}}$$

$\text{Üç heceli kelime oranı} + \text{kelime ortalaması} \times 0.4 = \text{Fog Index}$
(Stone, 1996; Güneş, 2000; Goldbort, 2001’den akt. Temur, 2003, s. 175).

1.3.5.8. Powers-Sumner-Kearl Okunabilirlik Formülü

Formül Sumner, Kearl ve Powers’ın tek heceli kelimelerin yüzdesini kullanarak Gunning fog formülünü yeniden hesaplaması ile oluşturulmuştur (DuBay, 2007, s. 61). Okunabilirlik düzeyleri tanımlanırken toplam hece sayısı ve ortalama cümle uzunluğu değişkenleri kullanılmaktadır. Bu formül metnin eğitim düzeyini ve hitap ettiği kitlenin yaşını tespit etmektedir. Formül sadece metinlerin düzeylerini 7 – 12 yaş aralığındaki okurlarla eşleştirebilmekte 12 yaş üstü okurlar için olan metin düzeyini değerlendirememektedir (DuBay, 2007’den akt. Çetinkaya, 2010, s. 50).

Formülün aşamaları şu şekildedir:

1. Metinden 100 sözcüklük bir bölüm alınır.
2. Alınan bölümdeki cümle sayısı belirlenir.
3. Ortalama cümle uzunluğunu bulmak için toplam sözcük sayısı, toplam tümce sayısına bölünür.
4. 100 sözcüklük kesitteki heceler sayılır.
5. Bulunan değerler yerlerine koyularak formül uygulanır:

$$GL = .0778 (ASL) + .455 (NS) - 2.029$$

GL = Eğitim düzeyi

ASL= Ortalama cümle uzunluğu

NS= Toplam hece sayısı

6. Okuma yaşı formül uygulanarak kestirilmektedir (Çetinkaya, 2010, s. 50).

1.3.5.9. SMOG Okunabilirlik Formülü

G. Harry McLaughlin okunabilirliği hesaplariken kelime uzunluğu ve cümle uzunluğunun birbirine eklenmesi yerine çarpılması gerektiğini düşünerek bu formülü yayınlamıştır (DuBay, 2007, s. 87). Basit bir okunabilirlik formülü olmasına rağmen ABD’de özellikle eğitim alanında ve sağlık alanında yazılan metinlerin okunabilirliğini hesaplamak için yıllarca kullanılmamıştır (Hedman, 2008; Ley, 1996’dan akt. Bezirci ve Yılmaz, 2010, s. 51).

Formül şu şekilde hesaplanır:

1. En az 10’ar cümlelik kısımlar metinden seçilir. Bu kısımlar metnin baş, orta ve son kısmından alınmalıdır.
2. Seçilen bölümlerde yer alan cümlelerdeki kelimelerden çok heceliler (üç veya daha fazla hece olanlar) hesaplanır.
3. Elde edilen sonuç, metnin ABD eğitim sistemindeki okunabilirlik düzeyini (US grade level) belirtir (MEB, 2021, s. 17).

$$SMOG = 1.043 \times \sqrt{30 \times \frac{\text{Çok Heceli Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}}} + 3.1291$$

1.3.5.10. FORCAST Okunabilirlik Formülü

Forcast okunabilirlik formülü de Amerika’da ortaya çıkan birçok formül gibi Amerikan ordusu ve onların metinleri anlamaları üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda bulunmuştur. Farklı pasajlar Flesch formülü baz alınarak zorluk derecelerine göre sıralanmış ve yapılan araştırma sonucunda cümle faktörünün formülün güvenilirliğini etkilemediği sonucuna varılmıştır bu sebeple cümle faktörü formülün dışarısında bırakılmıştır. Kullanılan formül ise şu şekildedir:

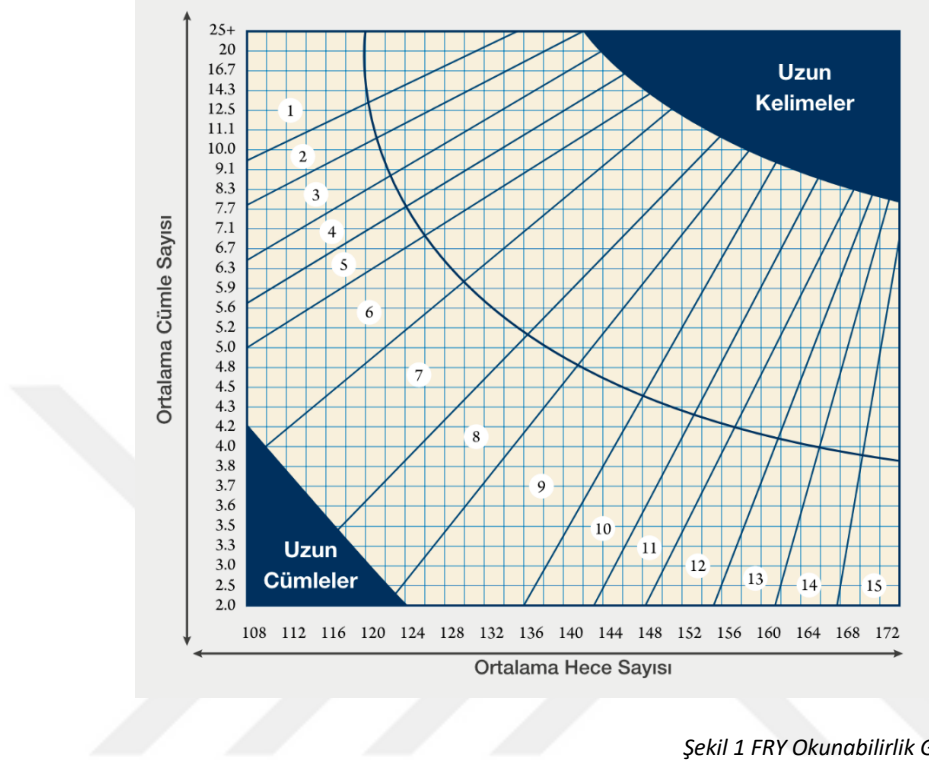
$$\text{Eğitim Düzeyi} = 20 - (N \div 10) \text{ s}$$

N: 150 kelimelik örnekteki tek heceli kelimelerin sayısı (DuBay, 2007, s. 88)

1.3.5.11. FRY Okunabilirlik Grafik Formülü

Bir kitaptan veya metinden baştan, ortadan ve sondan olmak üzere 100’er kelimelik üç bölüm seçilir. Önce bu bölümlerdeki ortalama cümle sayıları ve ortalama hece sayıları hesaplanır. Ortalama cümle sayıları grafikteki dikey sütunlara

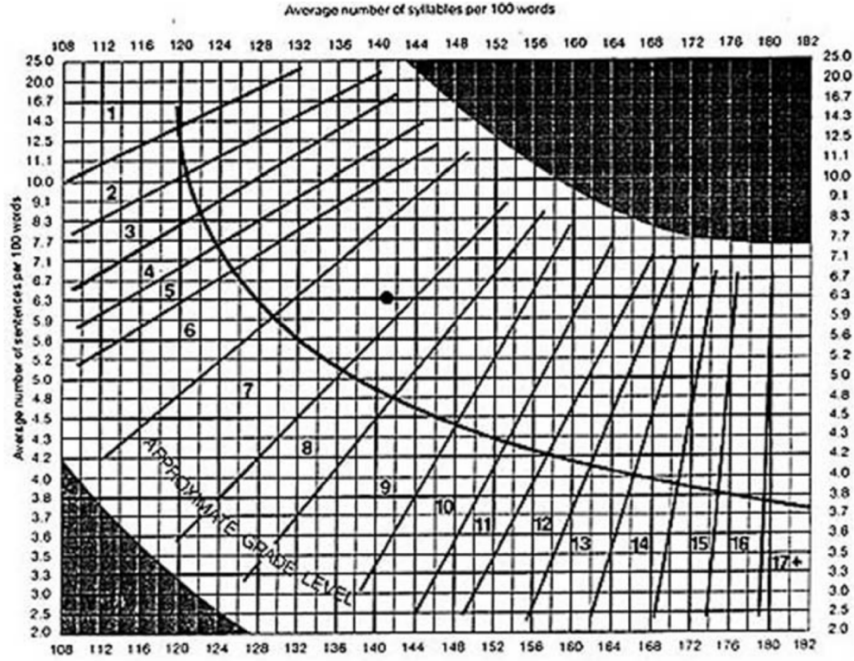
yerleştirilir. Ortalama hece sayıları ise grafikteki yatay bölümlere yerleştirilir. Kesiştiği noktalar ise okunabilirlik puanını ortaya çıkarır (DuBay, 2007, ss. 84-85).

Şekil 1 FRY Okunabilirlik Grafik Formülü Örneği

Uzun cümle ve uzun hecelerin olduğu bölümler geçersiz kabul edilmektedir. Grafik üzerinde oluşan yay ise olması gereken düzeydeki normal metni göstermektedir. Bu yayın üstündeki kısım zor kelimelerin yer aldığı bölümleri gösterirken yayın alt kısmı ise normal olan cümle uzunluğundan daha uzun olan cümleleri göstermektedir (MEB, 2021, s. 16).

Aşağıdaki grafik ise 1977 yılındaki ilkokul ve lise metinlerinin FRY formülüne göre okunabilirlik düzeylerini gösteren okunabilirlik grafiği örneğidir.

Şekil 2. 1977 yılındaki ilkokul ve lise metinlerinin okunabilirlik düzeylerini gösteren Fry okunabilirlik grafiği

(DuBay, 2007, s. 85)

1.3.5.12. COLEMAN Okunabilirlik Formülleri

Edmund B. Coleman yaptığı araştırma projesi kapsamında 4 adet okunabilirlik formülü geliştirmiştir. Coleman, uzman görüşü ve çoktan seçmeli okuma testleri yerine çıkartma formülünü ilk kullanan kişidir.

$$C\% = 1.29w - 38.45$$

$$C\% = 1.16w + 1.48s - 37.95$$

$$C\% = 1.07s + 1.18s + .76p - 34.02$$

$$C\% = 1.04w + 1.06s + 0.56p + 0.36prep - 26.01$$

C%: Doğru çıkartma işlemi oranı

w: 100 sözcüklük kısımdaki 1 heceli sözcük oranı

s: 100 sözcüklük kısımdaki kelime sayısı

p: 100 sözcüklük kısımdaki tümce sayısı

Prep : 100 sözcüklük kısımdaki ilgeç sayısı (DuBay, 2007, s. 80)

1.3.5.13. Bormuth Ortalama Çıkartma Formülü

Bu formül üç değişkeni kullanır. Bu üç değişkenin ilki Dale-Chall listesindeki 3000 kelime sayısı, ikincisi kelimelerin ortalama cümle uzunluğu, üçüncüsü ise

harflerdeki ortalama kelime uzunluğu. Formül daha sonra farklı şekillerde de uyarlanmıştır. Orijinal Bormuth Ortalama Çıkartma Formülü ise şu şekildedir:

$$R = .886593 - .083640 (LET/W) + .161911(DLL/W)^3 - 0.021401 (W/SEN) + .000577(W/SEN)^2 - .000005 (W/SEN)^3$$

DRP: $(1-R) \times 100$ R : Ortalama çıkartma puanı

LET: Metindeki harfler

W: Metindeki kelimeler

DLL: Dale-Chall listesinde yer alan kelime sayısı

SEN: Metindeki cümleler

DRP: Okuma gücünün seviyesi

0-100 ölçeğinde 30 çok kolay, 100 çok zor aralığında değeri verilmiştir (DuBay, 2007, s. 83).

1.3.6. Türkiye’de Kullanılan Okunabilirlik Formülleri

1.3.6.1. Ateşman Okunabilirlik Formülü

Ateşman okunabilirlik formülünü geliştirirken şu yöntemi izlemiştir:

Farklı düzey ve zorluklarda aynı zamanda farklı alanlardan metinler seçilmiştir. Metinler en zor okunandan en kolay okunana doğru sıralanmıştır. Her metnin ortalama kelime ve cümle uzunlukları formülle Türkçe için hesaplanmaya çalışılmıştır (Ateşman, 1997, s. 73). Formülde kullanılan en kolay ve en zor metinlerin özellikleri Tablo 3’te verilmiştir:

Tablo 3. Ateşman’a Göre Türkçe için (Hece Olarak) Sözcük ve (Sözcük olarak) Cümle Ortalamaları

	Hece Olarak (Sözcük Uzunluğu)	Sözcük Olarak (Cümle Uzunluğu)
En kolay metin	2.2	4
En zor metin	3.0	30

(Ateşman, 1997, s. 74)

Tablo 3’e göre Ateşman’ın formülünde sözcük ve cümle uzunluklarına göre en kolay ve en zor metin puanları gösterilmiştir.

Ateşman, Türkçe metinlerin okunabilirliğini hesaplamak amacıyla Flesch okunabilirlik formülünü Türkçeye uyarlamıştır.

$$O.S: 198,825 - (40,175x1 - 2,610x2)$$

O.S : okunabilirlik sayısı

x1: hece olarak sözcük uzunluğu

x2: Sözcük olarak cümle uzunluğu (Temur, 2003, s. 177)

Bu formül kullanılarak tespit edilmiş olan Türkçedeki sözcük ve cümle ortalamaları aşağıda verilmiştir:

Ateşman’ın okunabilirlik formülüyle Türkçe metinler incelendiğinde metinlerin kolay olandan zor olana doğru sıralanışı aşağıda verilmiştir. Okunabilirlik puanı 100’ e yaklaşan metin kolay kabul edilir. Okunabilirlik puanı 0’a (sıfır) yaklaştıkça metnin zor olduğu artmaktadır. Tablo 4’te Ateşman formülünün Türkçe Okunabilirlik Aralıkları gösterilmiştir:

Tablo 4. Türkçe Okunabilirlik Aralıkları

Düzey	Okunabilirlik Aralığı
Çok kolay	90 – 100
Kolay	70 – 89
Orta güçlükte	50 – 69
Zor	30 – 49
Çok zor	1 – 29

(Ateşman, 1997, s. 74)

Tablo 4’e göre düzeylere göre okunabilirlik aralıklarının puanları gösterilmiştir.

1.3.6.2. Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü

Okunabilirlik çalışması yapılırken 20 farklı türde dergi ve kitap incelenmiştir. Eserlerdeki toplam hece sayısı, çok heceli kelime sayısı (4 heceli veya daha fazla) karakter sayısı, harf sayısı, kelime sayısı, cümle sayısı hesaplanmıştır.

SMOG, Gunning-Fog, ARI, FRES ve Flesh- Kincaid formülleri Türkçe için geliştirilmiş ve Metinlerdeki kelimelerin hece sayıları hesaplanmıştır. Bir cümledeki hece sayısına göre ortalama sözcük sayısı ve hece sayısına göre sözcüklerin rastlanma sıklıkları hesaplanmıştır (Bezirci ve Yılmaz, 2010, s. 58).

H3: Bir cümledeki ortalama üç heceli kelime sayısı

$$(H3 \times 0,84) + (H4 \times 1,5) + (H5 \times 3,5) + (H6 \times 26,25)$$

H4: Bir cümledeki ortalama dört heceli kelime sayısı

H5: Bir cümledeki ortalama beş heceli kelime sayısı

H6: Bir cümledeki ortalama altı veya daha fazla heceli kelime sayısı

$$OKS \times ((H3 \times 0,84) + (H4 \times 1,5) + (H5 \times 3,5) + (H6 \times 26,25))$$

Eşitlikteki OKS değeri, bir cümledeki ortalama sözcük sayısıdır. Metinler bu formülle; 3,03–kolay, 8,30–orta, 18,82–zor şeklinde sınıflandırılmıştır. Tüm bu işlemlerden sonra değerlerin daha anlamlı olması adına formülün kare kökü alınarak okunabilirlik formülünün son hâli verilmiştir.

YOD

$$= \sqrt{OKS \times ((H3 \times 0,84) + (H4 \times 1,5) + (H5 \times 3,5) + (H6 \times 26,25))}$$

(Bezirci ve Yılmaz, 2010, s. 59)

1.3.6.3. Çetinkaya- Uzun Okunabilirlik Formülü

İngilizce metinlerin okunabilirlik çalışmaları 1920’li yıllarda başlamış ve zamanla artış göstermiştir. Günümüzde de okunabilirlik çalışmalarına olan yoğun ilgi devam etmektedir. Ancak Türkiye’de okunabilirlik çalışmaları çok geç yapılmaya başlanmıştır. İlk okunabilirlik çalışması 1997’deki Ateşman’ın çalışmasıdır (Çetinkaya, 2010).

Çetinkaya öğrencilere okuma becerisinin kazandırılmasında ve metinlerin seçiminde okunabilirliğin önemli bir ölçüt olduğunu vurgulamaktadır. Okunabilirlik formülleri metnin dilsel yapılarından faydalanarak metinleri okuma kolaylığına ve zorluğuna göre sınıflandıran araçlardır. Çetinkaya okunabilirliğin ölçülmesinde

bugüne kadar pek çok değişkenin kullanıldığını ama bu değişkenlerin metinlerin okunabilirliğini bütüncül bir çalışmayla ortaya koyamadığını ifade etmektedir. Bu nedenle Türkçe metinlerin okunabilirliğini etkileyen değişkenleri dikkate alarak metinlerin okunabilirlik düzeyini tanımlayan ve sınıflandıran bir formül geliştirmeyi amaçlamıştır (Çetinkaya, 2010, ss. 3-5).

Çetinkaya-Uzun formülünde iki değişken kullanılmaktadır:

1. Ortalama kelime uzunluğu
2. Ortalama tümce uzunluğu

Formülün yönergesi şu şekildedir:

1. Kelimeleri sayın
2. Tümceleri sayın
3. Heceleri sayın
4. Ortalama tümce uzunluğunu bulun

$$OTU = \frac{\text{Toplam Sözcük Sayısı}}{\text{Toplam Tümce Sayısı}}$$

5. Ortalama sözcük uzunluğunu bulun

$$OSU = \frac{\text{Toplam Hece Sayısı}}{\text{Toplam Sözcük Sayısı}}$$

6. Formülü hesaplayın

$$OP = 118,823 - 25,987 \times OSU - 0,971 \times OTU$$

$$OP = \text{Okunabilirlik puanı}$$

$$OTU = \text{Ortalama tümce uzunluğu}$$

$$OSU = \text{Ortalama sözcük uzunluğu (Çetinkaya, 2010, ss. 92-94).}$$

Tablo 5'e göre Çetinkaya-Uzun formülüne göre okunabilirlik düzeylerinin sınıflandırılması gösterilmiştir.

Tablo 5. Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerin Tanımlanması ve Sınıflandırılması

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Eğitim Düzeyi
0-34	Engelli Düzey	10., 11. ve 12. Sınıf
35-50	Eğitsel Okuma	8. ve 9. Sınıf
51+	Bağımsız Okuma	5., 6. ve 7. Sınıf

Tablo 5'e göre  etinkaya-Uzun formülünde 3 adet okunabilirlik düzeyi yer almaktadır. 0-34 okunabilirlik puanı engelli düzey olarak adlandırılmaktadır ve 10., 11., 12. sınıf seviyesine karşılık gelmektedir. Okunabilirlik puanı 35-50 arasında olan metinler eğitsel okuma düzeyinde kabul edilmektedir ve eğitsel okuma düzeyi 8., 9. sınıf seviyelerine denk gelmektedir. Hesaplama sonucunda 51 ve üzeri okunabilirlik puanı bağımsız okuma olarak adlandırılmakta ve 5., 6., 7. sınıf seviyelerine karşılık gelmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Okunabilirlik formülleri farklı amaçlar doğrultusunda farklı alanlarda kullanılabilmektedir. Bu bölümde, yapılan araştırmayla bütünlük sağlaması açısından “Türkçe Eğitimi” alanında yapılan okunabilirlik çalışmaları ele alınmış, diğer alanlarda yapılan okunabilirlik çalışmaları inceleme dışında bırakılmıştır. Alan yazınının taranması sonucunda ilgili araştırmaları iki başlık altında incelemek mümkündür. Bunlardan ilki ana dili olarak Türkçe eğitimindeki okunabilirlik çalışmaları, ikincisi ise yabancılara Türkçe öğretimindeki okunabilirlik çalışmalarıdır.

2.1. ANA DİLİ OLARAK TÜRKÇE EĞİTİMİNDE YAPILAN OKUNABİLİRLİK ÇALIŞMALARI

2.1.1. Ana Dili Olarak Türkçe Eğitiminde Yapılan Doktora Çalışmaları

Çetinkaya (2010) “Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması” adlı doktora tezinde ilköğretim 5. sınıftan 12. sınıfa kadar olan tüm kademelerden otuzar kişilik gruplara çıkartmalı okunabilirlik işlemi uygulanmıştır. Çalışmada Türkçe bilgilendirici metinler kullanılmıştır. Ortalama kelime uzunluğu, ortalama cümle uzunluğu, çok heceli kelime oranı gibi değişkenlerin metnin okunabilirliğiyle ilişkisi belirlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda tahmini bir okunabilirlik denklemi oluşturulmuştur. Çalışmanın sonucunda 5., 6. sınıf ile 7. sınıf arasında ve 8. ile 9. sınıf arasında ve 10., 11. Ve 12. sınıf arasında anlamlı bir farklılık olmadığı istatistiksel olarak tespit edilmiştir.

2.1.2. Ana Dili Olarak Türkçe Eğitiminde Yapılan Yüksek Lisans Çalışmaları

Temur (2002), “İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Metinler ile Öğrenci Kompozisyonlarının Okunabilirlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması” adlı yüksek lisans tezinde 2001-2002 öğretim yılında okutulan ilköğretim beşinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlikleri ve farklı okullardan beşinci sınıf öğrencilerinin yazmış olduğu kompozisyonların okunabilirlikleri hesaplanmıştır.

Yapılan incelemede kompozisyonlar ve metinler arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Solmaz (2009) “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Düzeylerindeki Türkçe Metinlerde Cümle Uzunluğu, Kelime Uzunluğu ve Kelime Hazinesinin Okunabilirlik Üzerine Etkisi” adlı yüksek lisans tezinde 4. ve 5. Sınıf düzeyindeki Türkçe metinlerin kelime uzunluğu, cümle uzunluğu ve kelime hazinesinin kullanım sıklığı gibi değişkenlerin okunabilirlik üzerindeki etkileri incelenmiştir. 10 öğrenciye metinle ilgili açık uçlu sorular sorulmuş, değerlendirme sonuçlarının ortalamasıyla okunabilirlik puanları belirlenmiştir. Metinlerin ortalama kelime uzunluğu, cümle uzunluğu ve kelime hazinesinin kullanım sıklığı analiz edilmiştir. Sonuç olarak okunabilirlik çalışmalarında kelime hazinesinin diğer değişkenlere göre daha anlamlı bir yordayıcı olduğu tespit edilmiştir.

Akkurt (2011) “İlköğretim Okullarında Görev Yapan Türkçe Öğretmenlerinin 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Bilgilendirici ve Tahkiyeli Metinlerin Anlaşılabilirlikleri ile İlgili Görüşleri ve Metinlerin Metin Okunabilirliği Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki olay metinleri ve bilgilendirici metinlerin anlaşılabilirlik ve okunabilirlikleri araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Metinlerin anlaşılabilirlik ve okunabilirlik düzeylerinin arasında farklılık olup olmadığı tespit edilmiştir. Okunabilirlik düzeyleri Ateşman (1997) formülüne göre hesaplanmıştır. Araştırmada, metinlerin anlaşılabilirliğini ölçmek için anlaşılabilirlik ölçütü geliştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda metinlerin okunabilirliklerinin %60’ının orta güçlükte kalan metinlerin zor ve kolay düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Anlaşılabilirlik düzeyine göre metinlerin %50’sine yakını kolay olarak bulunmuştur.

Erdem (2011) “Dil ve Anlatım Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme” adlı yüksek lisans tezinde 2005 yılında 9 – 10 – 11 12. sınıflarda okutulan dil ve anlatım ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Okunabilirlik formülü olarak Ateşman’ın hazırladığı formül kullanılmıştır. Metinler aynı zamanda türlerine göre sınıflandırılmıştır. Çalışma sonucunda metinlerin okunabilirlik düzeylerinin orta güçlükte olduğu, hikâye edici metinlerin daha kolay düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

İskender (2013) “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime ve Cümle Yapılarıyla Okunabilirlik Düzeyleri Arasındaki İlişki” adlı yüksek lisans tezinde 5 – 6 – 7 ve 8. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarında yer alan her temadan bir metin seçilmiştir. Metinlerin okunabilirlik düzeyini belirlemek için Ateşman’ın okunabilirlik formülü kullanılmıştır. Metinlerdeki kelime ve cümlelerin yapılarının tespit edilmesi için farklı kaynaklardan faydalanılmıştır. Araştırma sonucunda bağlı ve sıralı cümlelerin 5. sınıf düzeyinde diğer sınıf düzeylerine göre daha az kullanıldığı görülmüştür. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin orta güçlükte olduğu tespit edilmiştir.

Törer (2015) “Türkçe Eğitsel İçerikli Verilerin Okunabilirlik Seviyelerine Göre Sınıflandırılması” adlı yüksek lisans tezinde 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitapları; 9, 10, 11, 12 Türk Dili ve Edebiyatı ders kitapları Çetinkaya – Uzun, Ateşman ve ARI Okunabilirlik formüllerine göre analiz edilmiştir. Çalışmada ayrıca yeni öznitelikler kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda kelime öznitelikleri okunabilirlik formülleri ile birlikte kullanıldığında formülün tek başına kullanımından daha iyi sonuç alındığı gözlemlenmiştir.

Bolat (2016) “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik ve Anlaşılabilirliği” adlı yüksek lisans tezinde 5 – 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin sözcük sıklığı ve kelime uzunluklarına göre okunabilirlikleri incelenmiştir. İncelemede uzman görüşüne başvurulmuştur ve çıkartmalı okunabilirlik işlemi uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin öyküleyici metinleri daha kolay okuduğu gözlemlenmiştir. 6. sınıf ders kitaplarının diğer ders kitaplarına göre daha kolay okunduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre cümle uzunluğu okunabilirliği en çok etkileyen değişken olarak bulunmuştur.

Karaca (2018) “Ortaokul 7. Sınıf Öğrenci Kompozisyonlarının Okunabilirlik Düzeylerinin Geliştirilmesinde Özü Bulma Becerisinin Etkisi” adlı yüksek lisans tezinde bir ortaokulda öğrenim gören 7. sınıf öğrencilerine kompozisyon yazdırılmıştır. Öğrencilerden bir gruba özü bulma becerisini geliştirmek için ön test ve son test uygulamaları yaptırılmıştır. Diğer gruba bu test yapılamamıştır. Kompozisyonların okunabilirliği Çetinkaya – Uzun ve Ateşman’ın okunabilirlik formüllerine göre incelenmiştir. Özü bulma becerisini geliştirmek için test yapılan öğrencilerin kompozisyonlarının okunabilirlik düzeylerinde artış görülmüştür.

Bora (2019) “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki düz yazı metinlerinin okunabilirlikleri incelenmiştir. Toplamda incelenen yüz okuma parçasının genel olarak orta ve kolay seviyede olduğu tespit edilmiştir. Metinlerin okunabilirliklerinin sınıf seviyesine göre belirgin biçimde artmadığı görülmüştür. Çalışmanın bir diğer sonucuna göre de öyküleyici metinlerin okunabilirliklerinin bilgilendirici metinlerin okunabilirliklerinden daha kolay düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Dilek (2021) “6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Tema-Metin İlişkisi Bakımından Okunabilirliği” adlı yüksek lisans tezinde 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki düz yazı metinlerinin türleri ve okunabilirlikleri incelenmiştir. Araştırmada metinlerin okunabilirlik düzeylerinin hikâye edici metinlerde daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Acar (2022) “Ana Dili Türkçe Ders Kitapları ile İki Dillilere Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Okunabilirlik Yönünden Karşılaştırılması” adlı yüksek lisans tezinde 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları ve 5,6,7 ve 8. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları içerisindeki 277 metin incelenmiştir. Metinler türlerine göre gruplandırılmıştır. Formül olarak Ateşman, Çetinkaya – Uzun ve Bezirci – Yılmaz formülleri kullanılmıştır. Metinlerin hiçbirinde okunabilirliklerin kolaydan zora doğru sıralanmadığı ve bilgilendirici metinlerin hikâye edici metinlere göre daha kolay olduğu tespit edilmiştir. Ateşman ve Çetinkaya – Uzun formülüne göre okunabilirliği en kolay kitap Türkçe ve Türk kültürü 5. seviye ders kitabıdır. Bezirci – Yılmaz okunabilirlik formülüne göre ise okunabilirliği en kolay olan 5. sınıf ders kitabıdır. Üç formüle göre de okunabilirliği en zor olan kitap Türkçe ve Türk kültürü 8. seviye ders kitabıdır.

Çıplak (2022) “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlikleri Ateşman ve Çetinkaya formülüne göre incelenmiştir. Ateşman formülüne göre orta ve kolay seviyede Çetinkaya formülüne göre genellikle eğitsel okuma düzeyinde olduğu görülmüştür. Ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik seviyelerinin sınıf seviyelerine göre düzenli artmadığı tespit edilmiştir.

Çimen (2023) “Ortaöğretim 9,10,11 ve 12. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarının Okunabilirlik Düzeylerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde 9,10,11 ve 12. sınıflarda okutulan farklı yayınlardaki Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarından toplamda 182 metin seçilerek okunabilirlikleri incelenmiştir. Tüm sınıf seviyelerinin ders kitaplarının okunabilirlik düzeyleri orta güçlükte çıkmıştır. MEB’in kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin ise metinlerle doğru orantılı olmadığı tespit edilmiştir.

Dikmen (2023) “Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri ve Okuduğunu Anlama” adlı yüksek lisans tezinde 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin anlama düzeylerinin ve okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucuna göre Ateşman okunabilirlik formülünden alınan sonuçlar ve okuduğunu anlama puanı karşılaştırıldığında öğrencinin en zor metinden en yüksek puanı aldığı görülmüştür. Çetinkaya – Uzun formülünden çıkan okunabilirlik düzeyi ve okuduğunu anlama puanı karşılaştırıldığında ise öğrenciler yetersiz metinlerden en yüksek puanı almışlardır. Bezirci – Yılmaz formülünün verdiği okunabilirlik sonucu ve okuduğunu anlama puanı karşılaştırıldığında da öğrenciler lisans düzeyindeki metinlerden en yüksek puanı almışlardır. Çalışmada başka okunabilirlik formüllerine göre de sonuçlar bulunmuştur. Bu bulgular doğrultusunda okunabilirlik düzeyleri ve öğrencilerin okuduğunu anlama düzeyleri arasında doğrudan bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Yokuş (2024) “Türkçe Ders Kitapları (3 ve 4. Sınıf) ile Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarında (3 ve 4. Seviye) Yer Alan Metinlerin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde 3 ve 4. sınıf MEB Türkçe ders kitapları ile 3 ve 4. seviye Türkçe ve Türk Kültürü kitaplarının okunabilirlik düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada Çetinkaya – Uzun, Ateşman ve Bezirci – Yılmaz formülleri kullanılmıştır. Elde edilen verilere göre bilgilendirici metinlerin hikâye edici metinlere göre daha zor olduğu tespit edilmiştir.

2.2. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE YAPILAN OKUNABİLİRLİK ÇALIŞMALARI

2.2.1. Yabancılar için Türkçe Öğretiminde Yapılan Doktora Çalışmaları

Alan yazınının araştırılması sonucunda Yabancılar için Türkçe Öğretimi kapsamında hazırlanmış bir doktora tezine rastlanmamıştır.

2.2.2. Yabancılar için Türkçe Öğretiminde Yapılan Yüksek Lisans Çalışmaları

Kalaycı (2018) “Yabancı Dil Olarak Türkçe ve İngilizce Öğretimi Ders Kitaplarının Karşılaştırılması” adlı yüksek lisans tezi yabancılar için Türkçe öğretimi ders kitaplarının okunabilirliklerini inceleme alanına alan ilk yüksek lisans çalışmasıdır. Çalışmanın amacı yabancılar için Türkçe ders kitaplarını ve İngilizce öğretiminde kullanılan ders kitaplarını karşılaştırmaktır. Çalışmada Yeni Hitit B1 – B2 ders kitabı ve Efekta General English B1 – 1, B1 – 2, B1 – 3 ve B2 – 1, B2 – 2, B2 – 3 ders kitapları incelenmiştir. Bu kitapların; okunabilirlik, tema, metin uzunluğu gibi açılardan farkları tespit edilmiştir. Metinlerin okunabilirlikleri Flesch okunabilirlik formülü ile belirlenmiştir. Yeni Hitit kitabının anlaşılabilirliği Ateşman formülü ile tespit edilmiştir. Her iki kitabın da okunabilirlik, tema ve dil bilgisi yönünden farklı oldukları tespit edilmiştir.

Şimşek (2019) “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliklerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında *Ankara Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe*, *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe* ve Yunus Emre Enstitüsü *Yedi İklim Türkçe* ders kitaplarının okunabilirlikleri incelenmiştir. Ateşman ve Çetinkaya – Uzun formülleri kullanılmıştır. Metin seviyelerinin artmasıyla doğru orantılı olarak okuma güçlüklerinin de arttığı tespit edilmiştir. Okunabilirlik seviyesinin temel düzeyde en kolay olduğu kitap *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe*, orta ve ileri seviyede *Yedi İklim Türkçe* olarak belirlenmiştir.

Yaman (2022) “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Okuma Kitaplarının Okunabilirlikleri” adlı yüksek lisans tezinde PIKTES projesi kapsamında hazırlanan Yabancı Öğrenciler İçin Türkçe Hikâyeler setinin okunabilirlik düzeyleri

hesaplanmıştır. Hesaplamalar Ateşman ve Çetinkaya – Uzun’a göre yapılmıştır. Metinlerin okunabilirliklerinin Ateşman’a göre kolay düzeyde, Çetinkaya – Uzun’a göre eğitsel düzeyde olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sarıkaya (2023) “Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Yunus Emre Enstitüsü *Yedi İklim Türkçe, Dokuz Eylül Üniversitesi Yabancılar için Türkçe, Ege Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* ders kitaplarının temel, orta ve ileri düzey kitaplarındaki okuma metinleri incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre temel seviyedeki (A1 – A2) kitapların kolay düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Orta düzey (B1 – B2) düzeyindeki kitapların orta güçlükte olduğu aktarılmıştır. İleri düzey (C1) kitaplardaki okuma metinlerinde orta ve zor düzeyde okunabilirlik oranları bulunmuştur. Okunabilirlik düzeylerinin düzenli bir şekilde arttığı söylenebilmektedir.

Gürsoy (2023) “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İçin Hazırlanmış Yardımcı Okuma Kitaplarının Okunabilirliklerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanmış olan Anadolu Hikâyeleri serisinin kitapları incelenmiştir. Hikâyeler A1 – A2 düzeyinde beş kitaptan oluşmaktadır. Metinlerin okunabilirlik düzeyleri Ateşman, Çetinkaya – Uzun ve Bezirci Yılmaz’ın formüllerine göre hesaplanmıştır. Kitapların okunabilirlik puanları Ateşman ile Çetinkaya – Uzun’da birbirine benzer sonuçlar vermiştir. Bezirci – Yılmaz formülüne göre elde edilen okunabilirlik sonuçlarında farklı eğitim düzeylerine rastlanılmıştır.

Yatmaz (2024) “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Hüseyin Su’nun 'Gülşefdeli Yemeni' Adlı Hikâyesinin B1 Seviyesine Uyarlama Çalışması ve Okunabilirliği” adlı yüksek lisans tezinde Hüseyin Su’nun 'Gülşefdeli Yemeni' adlı hikâyesi B1 dil seviyesine metin değiştirim kurallarına uygun olarak uyarlanmıştır. Hikâyenin uyarlama yapılmadan önceki okunabilirlik puanı Çetinkaya – Uzun formülüne göre hesaplanmış ve engelli düzey seviyesinde olduğu tespit edilmiştir. B1 seviyesine uyarlama yapıldıktan sonra Çetinkaya – Uzun okunabilirlik formülü ile okunabilirliği tekrar hesaplanmış ve okunabilirlik puanı 5 puan artarak eğitsel düzey seviyesine çıkartılmıştır.

Bulutlu (2024) “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Mustafa Çiftçi’nin 'Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım' Kitabının B1 Seviyesine Uyarlama Çalışması ve

Okunabilirliği” adlı yüksek lisans tezinde Mustafa Çiftçi'nin 'Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım' kitabının B1 seviyesine uyarlama çalışması yapılmıştır. Kitabın içerisindeki öykülerin okunabilirlik seviyesi uyarlama yapılmadan önce ve uyarlamadan sonra Çetinkaya – uzun formülü ile ölçülmüştür. Kitabın özgün hâlindeki metinlerin okunabilirlik seviyelerinin genel olarak eğitsel düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Uyarlama yapıldıktan sonra okunabilirlik düzeylerinde çok fazla değişiklik olmadığı fakat metinlerin genel olarak okunabilirlik puanlarının arttığı tespit edilmiştir.

Sarıtaş (2024) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyi ve Sözcük Sıklığı” adlı yüksek lisans tezinde *İzmir Yabancılar için Türkçe ve Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe* ders kitaplarının A1 – A2, B1 – B2 ve C1 seviyelerindeki ders kitaplarında bulunan metinlerin Ateşman ve Çetinkaya – Uzun okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlikleri hesaplanmış ve sözcük sıklıkları listelenmiştir. Sözcük sıklık listesi Cibakaya 2.1 programı kullanılarak çıkartılmıştır. Çalışma sonucunda genellikle metinlerin düzeyinin artmasıyla birlikte okuma düzeyleri de artmıştır.

2.3. ALAN YAZINININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Alan yazının incelenmesi sonucunda ana dili olarak Türkçe öğretimi alanında daha çok çalışma yapıldığı tespit edilmiştir. Ana dilinde yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliklerini incelemeye yönelik çalışmalar olmuştur. Yabancılar için Türkçe öğretimi alanında yapılan çalışmalara bakıldığında ise bu çalışmaların çoğunluğunun da ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliklerinin incelenmesi amacıyla hazırlandığı görülmektedir. Hem ana dilinde hem de yabancılar için Türkçe öğretiminde daha çok yüksek lisans tez çalışmalarının yapıldığı tespit edilmiştir. Ana dili olarak Türkçe öğretiminde çalışmalar 2002 yılında, yabancılar için Türkçe öğretiminde yapılan çalışmalar ise 2018 yılında başlamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik durumları incelenmiştir. Araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması sınırları belirlenmiş bir sistemin derinlemesine incelenmesi ve betimlenmesidir (Merriam, 2013'ten akt. Mutlu, 2020, s. 373).

3.2. İNCELENEN KİTAPLAR

Araştırma kapsamında incelenen *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim seti *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi* tarafından Türkiye'de eğitim gören uluslararası öğrencilerin Türkçe öğrenmesini kolaylaştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Tablo 6'da kitapların basım yılı ve düzeyleri verilmiştir:

Tablo 6. İncelenen Kitaplar

Kitap	Düzy	Basım Yılı
A1	Temel Düzey	2018
A2	Temel Düzey	2019
B1	Orta Düzey	2019
B2	Orta Düzey	2019
C1-C2	İleri Düzey	2020

Tablo 6’da belirtildiği gibi yapılan çalışmada *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinde yer alan A1-A2 (Temel Düzey), B1-B2 (Orta Düzey), C1-C2 (İleri Düzey) olmak üzere 5 ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirlikleri incelenmiştir.

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Yapılan araştırmadaki veriler yabancılar için Türkçe öğretimi alanında kullanılan *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinde bulunan A1 seviyesi, A2 seviyesi, B1 seviyesi, B2 seviyesi, C1-C2 seviyesindeki ders kitaplarındaki metinlerden doküman analizi yöntemi ile toplanmıştır. Doküman araştırmacının müdahalesinin olmadığı verilerin bütünüdür. Labuschagne (Labuschagne, 2003’ten akt. Kıral, 2020, s. 174) dokümanı şu şekilde tanımlamıştır: Dokümanlar çalışmayı yapan kişinin müdahalesi olmadan kullandığı resimlerden ya da metinlerden oluşmaktadır. Doküman analizi belli bir amaç için okuma yapmayı, kaynak bulmayı, notlar almayı ve değerlendirme yapmayı kapsamaktadır (Karasar. 2005’ten akt. Sak, Şahin Sak, Öneren Şendil ve Nas, 2021, s. 230).

Araştırma kapsamında veriler toplanırken ilgili ders kitaplarındaki dil bilgisi konuları, alıştırmalar, dinleme-konuşma ve yazma metinleri araştırmanın dışında bırakılmış, sadece ders kitaplarındaki okuma metinleri incelenmiştir. Okuma metinlerindeki tarih, yaş, miktar, saat bildiren ifadeler metnin okunabilirliğini etkilemektedir. Bu unsurları da okunabilirlik formülüne dâhil edebilmek için öncelikle metinlerde sayı ile yazılmış olan ifadeler yazılı hâle getirilmiştir. Metinlerin okunabilirlik düzeylerini hesaplamak için Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik formülü kullanılmıştır.

Çetinkaya-Uzun (2010) formülüne göre metinlerin okunabilirliğinin hesaplanması için metinlerdeki sözcük sayısının, hece sayısının ve cümle sayısının bilinmesi gerekmektedir. Veri toplama sürecinde incelenen metinlerdeki sözcük, cümle ve hece sayıları tek tek sayılmıştır. Hece sayısı, kelime sayısı ve cümle sayısı kullanılarak cümle uzunluğu ve sözcük uzunluğu verilerine ulaşılmıştır.

Yapılan çalışmada okunabilirlik hesaplamalarında hata yapılmaması için bir Excel dosyası oluşturulmuş, bu Excel dosyasına ilgili okunabilirlik formülü girilmiştir. Toplanan veriler Excel dosyasındaki ilgili bölümlere yerleştirilmiştir. Okunabilirlik

puanları hesaplanan ve okunabilirlik düzeyleri tespit edilen metinler tablo hâline getirilmiş ve bulgular bölümünde sunulmuştur.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz yapılırken Çetinkaya- Uzun (2010) formülü kullanılmıştır. Ateşman (1997) formülü yerine Çetinkaya-Uzun (2010) formülünün seçilmesinin sebeplerinden biri Ateşman (1997) formülü, yabancı dillerden Türkçeye uyarlanan bir formül olduğu için Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanmasında istenilen sonuçları verememiştir (Çetinkaya, 2010, ss. 2-3). Araştırmada Çetinkaya- Uzun (2010) formülünün seçilmesinin bir diğer sebebi de Ateşman (1997) formülünde incelenen metnin ilk 100 kelimesi üzerinde çalışılmasıdır. Çetinkaya-Uzun (2010) formülünde metin 100 kelimeden daha az olduğunda da okunabilirlik çalışması yapılabilmektedir. Araştırma kapsamında incelenen A1 ders kitabındaki metinlerin daha çok kısa diyaloglardan oluşması sebebiyle Çetinkaya-Uzun (2010) formülünün yapılan çalışma için uygun olduğuna karar verilmiştir.

Çetinkaya-Uzun (2010) formülüne göre metinlerin okunabilirlik puanının tespit edilmesi için metinlerdeki ortalama cümle uzunluğu ve ortalama sözcük uzunluğu gereklidir. Ortalama cümle ve ortalama sözcük uzunluğunun hesaplanması için de metindeki cümle sayısının, sözcük sayısının ve hece sayısının bilinmesi gerekmektedir. İlgili formüle göre metnin cümle uzunluğunu bulmak için metnin sözcük sayısı, metnin cümle sayısına bölünmüştür. İlgili formüle göre metnin sözcük sayısını bulmak için de metnin hece sayısı, metnin toplam sözcük sayısına bölünmüştür.

Çetinkaya-Uzun (2010) formülü aşağıdaki gibidir:

$$\text{ÇP} = 118,823 - 25,987 \times \text{OSU} - 0,971 \times \text{OTU}$$

ÇP: Okunabilirlik Puanı

OSU: Ortalama Sözcük Uzunluğu (Toplam hece sayısı/toplam sözcük sayısı)

OTU: Ortalama Tümce Uzunluğu (Toplam sözcük sayısı/toplam tümce sayısı)

(Çetinkaya, 2010).

Tablo 7’de Çetinkaya-Uzun formülündeki okunabilirlik puanlarının düzeylere göre sınıflandırılması verilmiştir:

Tablo 7. Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerin Tanımlanması ve Sınıflandırılması

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Eğitim Düzeyi
0-34	Engelli Düzey	10., 11. ve 12. Sınıf
35-50	Eğitsel Okuma	8. ve 9. Sınıf
51+	Bağımsız Okuma	5., 6. ve 7. Sınıf

Tablo 7’ye göre Çetinkaya-Uzun formülünde 3 adet okunabilirlik düzeyi yer almaktadır. 0-34 okunabilirlik puanı engelli düzey olarak adlandırılmaktadır ve 10., 11., 12. sınıf seviyesine karşılık gelmektedir. Okunabilirlik puanı 35-50 arasında olan metinler eğitsel okuma düzeyinde kabul edilmektedir ve eğitsel okuma düzeyi 8., 9. sınıf seviyelerine denk gelmektedir. Hesaplama sonucunda 51 ve üzeri okunabilirlik puanı bağımsız okuma olarak adlandırılmakta ve 5., 6., 7. sınıf seviyelerine karşılık gelmektedir.

3.5. GEÇERLİLİK ve GÜVENİRLİK

Araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak için araştırmacının metin üzerinde yaptığı sözü edilen sayma işlemlerinden sonra bir uzmandan daha aynı işlemleri yapması istenmiştir. Metne yönelik sayım işlemlerinde araştırmacı ve uzman arasında farklılık olması durumunda ilgili konuya yönelik sayma işlemi yeniden yapılmıştır ve uzmanla görüş birliği sağlanarak verilerin son hâli verilmiştir.

3.6. ARAŞTIRMA ETİĞİ

Yapılan çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlıklı 2. bölümünde belirtilen eylemlerden de hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Yapılan araştırma metinler üzerinde gerçekleştirildiğinden etik kurul izni alınmasına ihtiyaç olmamıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında incelenen *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinde yer alan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliğine ve dil seviyesine göre metinlerin okunabilirliklerinin karşılaştırılmasına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

4.1. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ A1 DERS KİTABININ OKUNABİLİRLİĞİNE YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setindeki A1 ders kitabının okunabilirliği incelenmiştir. A1 ders kitabındaki metinlerin okunabilirliklerine ilişkin bulgular Tablo 8’de verilmiştir:

Tablo 8. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe öğretim seti A1 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Bulgular

A1	Toplam Hece Sayısı	Toplam Kelime Sayısı	Toplam Cümle Sayısı	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
Tanışma/Se lamlama	121	52	18	56	Bağımsız Okuma
Ben Neredeyim?	200	71	9	38	Eğitsel Okuma
Ben Nereliyim?	219	86	25	49	Eğitsel Okuma
Yönleri Biliyorum	123	38	9	31	Engelli Okuma
Şimdi Ne Yapıyorum (Bir Günüm)	421	165	30	47	Eğitsel Okuma
Meslekler	232	87	25	46	Eğitsel Okuma

Günler, Aylar, Mevsimler	319	124	23	47	Eğitsel Okuma
Ben Neredeyim?	123	51	14	53	Bağımsız Okuma
Ailem ve Çevrem	194	79	19	51	Bağımsız Okuma
Arkadaşlarım	118	50	17	55	Bağımsız Okuma
Sağlık ve Hastalık	179	76	21	54	Bağımsız Okuma
Yeteneklerim	160	58	12	42	Eğitsel Okuma
Adres Tarifi	157	61	14	48	Eğitsel Okuma
Van Nasıl Bir Şehir?	260	113	15	52	Bağımsız Okuma
Mektup	170	68	13	49	Eğitsel Okuma
Mektup Arkadaşım	460	164	40	42	Eğitsel Okuma
Davet	100	34	5	36	Eğitsel Okuma
Metinlerin Ortalama Okunabilirlik Düzeyi				47	Eğitsel Okuma

Tablo 8'e göre A1 düzeyi için hazırlanan ders kitabında 17 metin yer almaktadır. Elde edilen sonuçlara göre ders kitabında yer alan 10 eğitsel düzey, 6 bağımsız düzey ve 1 engelli düzey metin tespit edilmiştir. A1 ders kitabında en çok eğitsel okuma düzeyinde, en az engelli okuma düzeyinde metin yer almaktadır. Kitaptaki metinlerin okunabilirlik puanlarının ortalamasının hesaplanması sonucunda kitabın ortalama okunabilirlik puanı 47 bulunmuş, kitabın ortalama okunabilirlik düzeyinin eğitsel okuma seviyesinde olduğu tespit edilmiştir.

4.2. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ A2 DERS KİTABININ OKUNABİLİRLİĞİNE YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setindeki A2 ders kitabının okunabilirliği incelenmiştir. A2 ders kitabındaki metinlerin okunabilirliklerine ilişkin bulgular Tablo 9’da verilmiştir:

Tablo 9. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe öğretim seti A2 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Bulgular

A2	Toplam Hece Sayısı	Toplam Kelime Sayısı	Toplam Cümle Sayısı	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
Aziz Sancar	392	163	16	46	Eğitsel Okuma
Yapay Zeka	512	184	21	38	Eğitsel Okuma
Hibrit Arabalar	278	107	12	43	Eğitsel Okuma
M.K.A ve Sanat	489	182	21	41	Eğitsel Okuma
Sultan Ahmet Meydanı	680	248	16	33	Engelli Okuma
Babil’in Asma Bahçeleri	437	162	15	38	Eğitsel Okuma
Gelecek Ne Getirecek ?	555	190	25	36	Eğitsel Okuma
Dünyamızı Isınıyor	481	173	22	39	Eğitsel Okuma
Geleceğe Mektup	309	131	19	51	Bağımsız Okuma

Dev Anası ile Keloğlan	806	375	54	56	Bağımsız Okuma
Yunus Emre	359	139	14	42	Eğitsel Okuma
Akdamar Adası Efsanesi	661	273	33	48	Eğitsel Okuma
Fiziksel Aktivite ve Sağlıklı Yaşam	431	153	11	32	Engelli Okuma
Sağlıklı Beslenme	447	174	18	43	Eğitsel Okuma
Ofiste Sağlıklı Beslenme	418	153	17	39	Eğitsel Okuma
Engel Tanımayan Ressam	214	84	9	44	Eğitsel Okuma
Asla Pes Etme	210	73	5	30	Engelli Okuma
Pablo Picasso	247	103	6	40	Eğitsel Okuma
Fatih Sultan Mehmet	311	111	11	36	Eğitsel Okuma
Metinlerin Ortalama Okunabilirlik Düzeyi				41	Eğitsel Okuma

Tablo 9'a göre A2 düzeyi için hazırlanan ders kitabında 19 metin yer almaktadır. Elde edilen sonuçlara göre incelenen ders kitabında 14 eğitsel düzey, 2 bağımsız düzey ve 3 engelli düzey metin tespit edilmiştir. A2 düzeyindeki kitapta en çok eğitsel okuma düzeyinde, en az bağımsız okuma düzeyinde metin yer almaktadır.

A2 düzeyindeki kitabın içerisinde bulunan metinlerin okunabilirlik puanlarının ortalaması alınmış ve kitabın ortalama okunabilirlik puanının 41 olduğu tespit edilmiştir. İncelenen A2 ders kitabının ortalama okunabilirlik düzeyi eğitsel okuma seviyesindedir.

4.3. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ B1 DERS KİTABININ OKUNABİLİRLİĞİNE YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setindeki B1 ders kitabının okunabilirliği incelenmiştir. B1 ders kitabındaki metinlerin okunabilirliklerine ilişkin bulgular Tablo 10’da verilmiştir:

Tablo 10. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe öğretim seti B1 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Bulgular

B1	Toplam Hece Sayısı	Toplam Kelime Sayısı	Toplam Cümle Sayısı	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
Görsel Sanatlar	646	243	19	37	Eğitsel Okuma
Dünyaca Ünlü Heykeltıraşlar	688	278	19	40	Eğitsel Okuma
Aliye Berger	592	235	17	40	Eğitsel Okuma
Güzel Sanatlar	740	281	25	39	Eğitsel Okuma
Gölge Oyunu	307	115	10	38	Eğitsel Okuma
Müzik Türleri	462	185	14	41	Eğitsel Okuma
Fazıl Say	729	290	24	42	Eğitsel Okuma
Geçmişten Bugüne	928	307	25	28	Engelli Okuma

Haberleşme Araçları**Sosyal Medya mı Asosyal Medya mı**

753

251

28

32

Engelli Okuma

Çocuk ve Oyuncaklar

638

231

24

38

Eğitsel Okuma

Görsel Medya/ İlginç Haberler

630

255

26

45

Eğitsel Okuma

Trafik Hayattır

713

248

24

34

Engelli Okuma

Sağlıklı Bir Hayat İçin Sporun Önemi

662

280

27

47

Eğitsel Okuma

Hangi Sporu Yapsam?

1412

591

47

45

Eğitsel Okuma

Sağlık için Yararlı Meyve ve Sebzeler

1008

371

52

41

Eğitsel Okuma

Çocuk Oyunları

1045

398

53

43

Eğitsel Okuma

Türkiye’de Yerel Danslar: Halk Oyunları

892

330

29

38

Eğitsel Okuma

Evlenme Gelenekleri

698

253

23

36

Eğitsel Okuma

Martin Luther King

719

278

20

38

Eğitsel Okuma

Sinema Tarihinde İlk On	764	356	18	44	Eğitsel Okuma
Ustanın Dersi	440	189	17	48	Eğitsel Okuma
Şampiyon	551	224	22	45	Eğitsel Okuma
Metinlerin Ortalama Okunabilirlik Düzeyi				40	Eğitsel Okuma

Tablo 10'a göre B1 düzeyi için hazırlanan ders kitabında 22 metin yer almaktadır. Elde edilen sonuçlara göre incelenen ders kitabında 19 eğitsel düzey ve 3 engelli düzey metin tespit edilmiştir. Kitapta bağımsız düzeyde metin bulunmamaktadır. B1 düzeyindeki kitapta en çok eğitsel okuma düzeyinde metin yer almaktadır. B1 kitabındaki metinlerin okunabilirlik puanlarının ortalamasının hesaplanması sonucunda kitabın ortalama okunabilirlik puanı 40 bulunmuş, kitabın okunabilirlik düzeyinin eğitsel okuma seviyesinde olduğu tespit edilmiştir.

4.4. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ B2 DERS KİTABININ OKUNABİLİRLİĞİNE YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setindeki B2 ders kitabının okunabilirliği incelenmiştir. B2 ders kitabındaki metinlerin okunabilirliklerine ilişkin bulgular Tablo 11'de verilmiştir:

Tablo 11. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe öğretim seti B2 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Bulgular

B2	Toplam Hece Sayısı	Toplam Kelime Sayısı	Toplam Cümle Sayısı	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
Yunan Edebiyatı	686	239	20	33	Engelli Okuma
Fransız Edebiyatı	619	241	18	39	Eğitsel Okuma

Alman Edebiyatı	312	111	10	35	Eğitsel Okuma
İngiliz Edebiyatının Ölümsüz Beş Eseri	961	360	24	35	Eğitsel Okuma
Amerikan Edebiyatının Beş Yazarı	761	305	20	39	Eğitsel Okuma
Modern Rus Edebiyatında n Yazarlar	409	161	12	40	Eğitsel Okuma
Sohrab Sepehri	393	175	14	48	Eğitsel Okuma
Dede Korkut Hikayeleri	548	191	13	30	Engelli Okuma
Evliya Çelebi	640	243	14	34	Engelli Okuma
Reşat Nuri Güntekin	819	320	26	40	Eğitsel Okuma
Necip Fazıl Kısakürek	626	256	23	44	Eğitsel Okuma
Attilâ İlhan	477	182	19	41	Eğitsel Okuma
Orhan Pamuk	925	385	28	43	Eğitsel Okuma
Bunları Biliyor Musunuz	1078	407	39	40	Eğitsel Okuma
Asya Kıtası	538	208	18	40	Eğitsel Okuma
Renklerin Büyüsü	1155	409	41	36	Eğitsel Okuma
Renklerin Festivali: Holi	1137	427	33	37	Eğitsel Okuma

Gizemli Yapılar	1788	684	54	39	Eğitsel Okuma
Lambalı Kadın	782	292	22	36	Eğitsel Okuma
Marie Curie	782	317	23	41	Eğitsel Okuma
İz Bırakan Kadınların Unutulmaya n Sözleri	864	345	32	43	Eğitsel Okuma
Frida Kahlo	1029	414	38	44	Eğitsel Okuma
Füruğ Ferruhzad	504	215	16	45	Eğitsel Okuma
Benazir Butto	342	136	11	41	Eğitsel Okuma
İtalya	593	234	18	40	Eğitsel Okuma
5'te 5 New York	1027	416	32	42	Eğitsel Okuma
Bir Solukta Fransa	1014	405	29	40	Eğitsel Okuma
Almanya	830	332	23	40	Eğitsel Okuma
Suriye	481	202	16	45	Eğitsel Okuma
Çin	671	293	20	45	Eğitsel Okuma
Irak	327	125	10	39	Eğitsel Okuma
Tarihi Zenginlikleri yle Türkiye	1200	452	32	36	Eğitsel Okuma
Metinlerin Ortalama Okunabilirlik Düzeyi				40	Eğitsel Okuma

Tablo 11'e göre B2 düzeyi için hazırlanan ders kitabında 32 metin bulunmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre incelenen ders kitabında 29 eğitsel düzey ve 3 engelli düzey metin tespit edilmiştir. Bu kitapta bağımsız düzeyde metin bulunmamaktadır. B2 düzeyindeki kitapta en çok eğitsel okuma düzeyinde metinler yer almaktadır. B2 kitabındaki metinlerin okunabilirlik puanlarının ortalamasının

hesaplanması sonucunda kitabın ortalama okunabilirlik puanı 40 bulunmuştur. B2 düzeyindeki kitabın ortalama okunabilirlik düzeyi eğitsel okuma düzeyindedir.

4.5. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ C1-C2 DERS KİTABININ OKUNABİLİRLİĞİNE YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setindeki C1-C2 ders kitabının okunabilirliği incelenmiştir. C1-C2 ders kitabındaki metinlerin okunabilirliklerine ilişkin bulgular Tablo 12’de verilmiştir:

Tablo 12. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe öğretim seti C1 – C2 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Bulgular

C1-C2	Toplam Hece Sayısı	Toplam Kelime Sayısı	Toplam Cümle Sayısı	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
Anadolu Mutfağı	1310	483	24	29	Engelli Okuma
Anadolu Medeniyetleri	1571	547	36	29	Engelli Okuma
Yöresel Giyim ve Kuşam	993	352	23	31	Engelli Okuma
Efsaneler	1938	739	64	39	Eğitsel Okuma
Okuma Parçası-1	1026	418	35	43	Eğitsel Okuma
Okuma Parçası-2	765	304	40	46	Eğitsel Okuma
Okuma Parçası-3	736	341	51	56	Bağımsız Okuma
Sosyal Medya Nedir?	1168	463	22	33	Engelli Okuma
Sosyal Medyaların	1824	678	39	32	Engelli Okuma

Ortaya Çıkış Hikayeleri

Sosyal Medya Bağımlılığı	1357	444	23	21	Engelli Okuma
Sosyal Medya Gençleri Nasıl Etkiliyor?	774	265	17	28	Engelli Okuma
Sosyal Medya Araçları ve Kullanım Alanları	1652	579	36	29	Engelli Okuma
Nasreddin Hoca'dan Fıkralar	841	333	38	45	Eğitsel Okuma
Kurnaz Kurt Masalı	1106	490	66	53	Bağımsız Okuma
Üç Haylaz Masalı	1142	477	64	49	Eğitsel Okuma
Batıl İnançlar	2328	827	47	29	Engelli Okuma
Gülmenin Faydaları	1079	393	36	37	Eğitsel Okuma
Korkularımız	2002	724	55	34	Engelli Okuma
Müzik Ruhun Gıdasıdır	1715	607	42	31	Engelli Okuma
Yaşlanmama k Mümkün mü?	1899	702	54	36	Eğitsel Okuma
Dünyadan İlginç Batıl İnançlar	819	304	28	38	Eğitsel Okuma

Gölmek ve Göldürmek İçin	1232	477	29	36	Eğitsel Okuma
Niçin Hasta Oluruz?	1257	445	29	31	Engelli Okuma
Dijital Çağın Hastalıkları	1728	587	26	20	Engelli Okuma
Geleneksel (Tamamlayıcı) Tedavi Yöntemleri	1473	501	28	25	Engelli Okuma
Sağlıkta Devrim	1556	524	33	26	Engelli Okuma
Sağlığa Dair Önemli Bir Haber	1062	379	16	23	Engelli Okuma
Okuma Parçası-1	933	382	51	48	Eğitsel Okuma
Okuma Parçası-2	1236	506	96	50	Eğitsel Okuma
Okuma Parçası-3	1002	452	54	53	Bağımsız Okuma
Dünyamız: Hepimizin Evi	1362	533	38	39	Eğitsel Okuma
En Derinden En Yüksekçe	1619	618	37	35	Eğitsel Okuma
Dünyanın Kaynakları Tükenebilir mi?	1439	508	35	31	Engelli Okuma
İnsanoğlunun Geleceği: Mars Serüveni	1439	537	33	33	Engelli Okuma

Bunları Biliyor Musunuz?	1782	709	39	36	Eğitsel Okuma
Okuma Parçası-1	909	371	57	49	Eğitsel Okuma
Okuma Parçası-2	1709	637	86	42	Eğitsel Okuma
Okuma Parçası-3	1835	716	144	47	Eğitsel Okuma
Nobel Edebiyat Ödüllerinin Dünü Bugünü	1416	557	22	28	Engelli Okuma
Tüm Zamanların Gışe Rekorunu Kıran Filmler	1369	538	29	35	Eğitsel Okuma
Edebiyattan Sinemaya	1765	665	29	28	Engelli Okuma
Sinema Eleştirisi ve Bir Filmin Anatomisi	1618	632	38	36	Eğitsel Okuma
Bilimkurgu Üzerine	1739	697	31	32	Engelli Okuma
Okuma Parçası-1	792	316	37	45	Eğitsel Okuma
Okuma Parçası-2	1125	453	74	48	Eğitsel Okuma
Okuma Parçası-3	1204	489	59	47	Eğitsel Okuma
Metinlerin Ortalama Okunabilirlik Düzeyi				36	Eğitsel Okuma

Tablo 12'ye göre C1-C2 düzeyi için hazırlanan ders kitabında 46 metin bulunmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre incelenen ders kitabında 22 eğitsel düzey, 3 bağımsız düzey ve 21 engelli düzey metin tespit edilmiştir. C1-C2 düzeyindeki ders kitabında eğitsel düzey ve engelli düzeydeki metinlerin sayısının birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. İncelenen C1-C2 ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik puanlarının ortalamasının hesaplanması sonucunda kitabın ortalama okunabilirlik puanı 36 bulunmuştur. C1-C2 ders kitabındaki metinlerin ortalama okunabilirlik düzeyi eğitsel okuma seviyesindedir.

4.6. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİNDEKİ DERS KİTAPLARININ OKUNABİLİRLİĞİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setindeki ders kitaplarının okunabilirliğinin karşılaştırması incelenmiştir. Ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliklerinin karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 13'te verilmiştir:

Tablo 13. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Öğretim Setindeki Ders Kitaplarının Okunabilirliklerinin Karşılaştırılması

Kitap İsmi	Okunabilirlik Puanı Ortalaması	Ortalama Okunabilirlik Düzeyi
<i>Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A1</i>	47	Eğitsel Okuma Düzeyi
<i>Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A2</i>	41	Eğitsel Okuma Düzeyi
<i>Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B1</i>	40	Eğitsel Okuma Düzeyi
<i>Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B2</i>	40	Engelli Okuma Düzeyi
<i>Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe C1-C2</i>	37	Eğitsel Okuma Düzeyi

Tablo 13'e göre *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setindeki tüm kitapların okunabilirlik puanları verilmiştir. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A1* ders kitabının okunabilirlik puanı ortalaması 47, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A2* ders kitabının okunabilirlik puanı ortalaması 41, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe B1* ders kitabının okunabilirlik puanı ortalaması 40, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe A2* ders kitabının okunabilirlik puanı ortalaması 40, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe C1-C2* ders kitabının okunabilirlik puanı ortalaması 37 olarak hesaplanmıştır. Kitapların ortalama okunabilirlik düzeyinin eğitsel okuma olduğu görülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. TARTIŞMA

Okunabilirlik ile ilgili yapılan araştırmalar, dil öğreniminde en sık kullanılan ders kitaplarının içerisinde bulunan metinlerin hedef kitleye uygun olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılmaktadır. Bu amaçla çalışmada *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinde yer alan ders kitaplarının içinde yer alan metinlerin okunabilirlikleri incelenmiştir.

Çalışmada *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim seti içerisinde bulunan metinlerin okunabilirlikleri bulunmuştur. A1 seviyesindeki ders kitabında 17 metin yer almakta olup bunların 6 tanesi bağımsız düzey, 10 tanesi eğitsel düzey, 1 tanesi engelli düzey seviyesindedir. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin kitaptaki metinlerin sıralamasıyla aynı doğrultuda sabit bir şekilde değişmediği gözlemlenmiştir. Kitaptaki bir metnin okunabilirlik düzeyinin hitap ettiği kitleye uygun olmadığı ve engelli düzeyde olduğu görülse de okunabilirlik ve anlaşılabilirliğin farklı şeyler olduğu gözden kaçırılmamalıdır. A1 ders kitabında yer alan eğitsel düzeydeki 11 metinden 6 tanesinin okunabilirlik puanları bağımsız düzey seviyesinin okunabilirlik puanlarına oldukça yakındır. A1 seviyesindeki kitapta bulunan yönleri biliyorum metninin engelli düzeyde bulunmasının; yönleri öğretmek için cümle içerisinde kullanılan “kuzeydoğusundadır”, “güneydoğusundadır”, “kuzeybatısındadır”, “güneybatısındadır” kelimelerinin hece sayılarının fazla olması ve bu sebeple ortalama kelime uzunluğu değişkeninin bu metinde diğerlerine göre daha yüksek bulunması sebebiyle olduğu düşünülmektedir.

A2 seviyesindeki ders kitabının içerisinde bulunan 19 metinden 14 tanesi eğitsel düzeyde, 3 tanesi engelli düzeyde, 2 tanesi de bağımsız düzeydedir. Engelli düzeydeki metinlerin sayısı ve toplam metinler içerisindeki oranı A1 seviyesindeki ders kitabına göre artmıştır. Eğitsel düzeydeki metinlerin kitaptaki oranında da artış görülmektedir. Bağımsız düzeydeki metinlerin ise toplam metinler içerisinde

kapsadığı oran düşmüş ayrıca metinlerin sayısı da azalmıştır. A1 ve A2 seviyesinin içerisinde bulunan metinlerin okunabilirlikleri kıyaslandığında bir üst seviyeye geçişte bağımsız düzeydeki metinlerin oranının azaldığı, eğitsel düzeydeki metinlerin ve engelli düzeydeki metinlerin oranının arttığı görülmektedir. Bu ise bir üst seviye olan A2 ders kitabına geçiş için doğru orantıda bir artışı ifade etmektedir. A1 seviyesindeki metinlerin okunabilirliklerinin ortalaması 47 puan olarak, A2 seviyesindeki metinlerin okunabilirlik puanlarının ortalaması ise 41 puan olarak hesaplanmıştır. Bu veriler doğrultusunda A1 ve A2 ders kitapları arasında dil seviyeleriyle doğru orantıda bir okunabilirlik puanı ve düzeyi olduğu tespit edilmiştir.

Dil öğretimi için kullanılan metinlerin okunabilirlik düzeylerinin öğrencinin seviyesine uygun olması bu metinlerden daha verimli sonuçlar alınacağını bir göstergesidir. Yabancı dil öğrenimi için hazırlanan temel – giriş düzeyindeki (A1–A2) kitapların içerisinde yer alan metinlerin genelinin Çetinkaya-Uzun (2010) formülüne göre bağımsız düzeyde veya eğitsel düzeyde olması, engelli düzeydeki metinlerin sayısının az olması bu amaçla ilişkilendirilebilir.

Çalışma kapsamında A1 ve A2 ders kitaplarındaki metinlerden elde edilen sonuçlarla benzer amaçla yapılan diğer araştırmaların sonuçları karşılaştırıldığında A1 ve A2 seviyesindeki ders kitapları ile ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır: *İzmir Yabancılar için Türkçe* öğretim setindeki A1 ve A2 seviyesi ders kitapları içerisinde 19 okuma metni bulunmaktadır. Bunların 2 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 17 tanesi bağımsız okuma düzeyindedir. Metinlerin okunabilirliklerinin ortalaması 61 puandır. Bu iki kitabın ortalama okunabilirlik düzeyleri bağımsız okuma seviyesindedir (Sarıtış, 2024, ss. 62-63). *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe A1-A2* seviyesindeki ders kitaplarında 13 okuma metni yer almaktadır. Bunların 3 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 10 tanesi bağımsız okuma düzeyindedir. Kitapların ortalama okunabilirlik puanları 57 olarak hesaplanmış, bu kitapların da ortalama olarak bağımsız okuma düzeyinde olduğu tespit edilmiştir (Sarıtış, 2024, s. 70). *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe* temel seviye ders kitabı A1 ve A2 dil seviyesini birlikte içerisinde barındırmaktadır. Bu kitapta toplam 40 adet okuma metni vardır. Bu 40 metinden 26 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 8 tanesi bağımsız okuma düzeyinde, 6 tanesi de engelli okuma düzeyindedir. Kitabın okunabilirlik puanlarının ortalaması hesaplandığında 44 puan bulunmuş ve kitabın ortalama olarak eğitsel okuma

düzeyinde olduğu tespit edilmiştir (Şimşek, 2019, s. 64). *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe A1* ders kitabında 25 metin yer almaktadır. Bu metinlerin 14 tanesi bağımsız okuma düzeyinde, 11 tanesi eğitsel okuma düzeyindedir. Kitapta engelli düzeyde metin bulunmamaktadır. Kitabın ortalama okunabilirlik puanı 52 olarak hesaplanmış ve kitabın ortalama okunabilirlik düzeyinin bağımsız okuma seviyesinde olduğu tespit edilmiştir (Şimşek, 2019, s. 65). *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe A2* ders kitabında ise 19 metin yer almaktadır. Bu metinlerin tamamı eğitsel okuma düzeyindedir. Kitapta engelli düzeyde ve bağımsız düzeyde metin bulunmamaktadır. Bu sonuçlar, öğrencinin okuma esnasında bir öğreticinin kılavuzluğuna ihtiyaç duyacağını göstermektedir (Şimşek, 2019, s. 66). A2 ders kitabının ortalama okunabilirlik puanı 46 olarak hesaplanmış ve bu kitabın ortalama okunabilirlik düzeyinin eğitsel okuma seviyesinde olduğu tespit edilmiştir. *Yedi İklim Türkçe A1* ders kitabının içerisinde 23 metin yer almaktadır. Bunların 15 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 8 tanesi bağımsız okuma düzeyindedir. Kitapta engelli okuma düzeyinde metin yer almamıştır (Şimşek, 2019, s. 67). Kitabın ortalama okunabilirlik puanı 50 puan olarak hesaplanmış ve kitabın ortalama okunabilirlik düzeyinin eğitsel okuma düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. *Yedi İklim Türkçe A2* ders kitabının içerisinde ise 24 metin yer almaktadır. Bunların 17 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 7 tanesi bağımsız okuma düzeyindedir. A2 seviyesindeki ders kitabında da engelli okuma düzeyinde metin yer almamıştır (Şimşek, 2019, s. 68). Kitabın ortalama okunabilirlik puanı 47 puan olarak hesaplanmış ve kitabın ortalama okunabilirlik düzeyinin eğitsel okuma düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinin A1 ve A2 seviyelerindeki ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeyleri ve puanları ile *İzmir Yabancılar için Türkçe* öğretim seti A1-A2, *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe A1-A2*, *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe A1-A2*, *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe A1-A2*, *Yedi İklim Türkçe A1-A2* kitaplarının okunabilirlik puanları ve düzeyleri (Sarıtaş, 2024; Şimşek, 2019) Tablo 14'teki gibi gösterilebilir:

Tablo 14. A1 ve A2 Seviyelerindeki Ders Kitaplarının Okunabilirliklerine Ait Veriler

Kitap İsmi	A1 Seviyesi Okunabilirlik Puanı Ortalaması	A2 Seviyesi Okunabilirlik Puanı Ortalaması	A1 Seviyesi Ortalama Okunabilirlik Düzeyi	A2 Seviyesi Ortalama Okunabilirlik Düzeyi
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	47	41	Eğitsel Okuma Düzeyi	Eğitsel Okuma Düzeyi
İzmir Yabancılar için Türkçe		61		Bağımsız Okuma Düzeyi
Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe		57		Bağımsız Okuma Düzeyi
Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe		44		Eğitsel Okuma Düzeyi
Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe	52	46	Bağımsız Okuma Düzeyi	Eğitsel Okuma Düzeyi
Yedi İklim Türkçe	50	47	Eğitsel Okuma Düzeyi	Eğitsel Okuma Düzeyi

Tablo 14’e göre A1 seviyesindeki diğer ders kitaplarının ortalama okunabilirlik puanları ve düzeyleri ile *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinin ortalama okunabilirlik puanları ve düzeyleri karşılaştırıldığında ders kitaplarını kolaydan zor olana doğru puanları şöyle sıralamak mümkündür: *İzmir Yabancılar için Türkçe* öğretim seti (61 – Bağımsız okuma düzeyi), *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe* (57 – Bağımsız okuma düzeyi), *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe* (52 – Bağımsız okuma düzeyi), *Yedi İklim Türkçe* (50 – Eğitsel okuma düzeyi), *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* (47 – Eğitsel okuma düzeyi), *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe* (44 – Eğitsel okuma düzeyi). *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* A1 ders kitabı, yabancılar için Türkçe öğretimi alanında hazırlanan A1 seviyesindeki diğer ders kitaplarıyla karşılaştırıldığında *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* A1 ders kitabından sonra okunabilirliği en güç olan ders

kitabı olarak tespit edilmiştir. Okunabilirliği en kolay olan ders kitabı ise *İzmir Yabancılar için Türkçe A1* ders kitabıdır.

Tablo 14'e göre A2 seviyesindeki diğer ders kitaplarının ortalama okunabilirlik puanları ve düzeyleri ile *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinin ortalama okunabilirlik puanları ve düzeyleri karşılaştırıldığında ise kolaydan zor olana doğru puanlar şöyle sıralanmaktadır: *İzmir Yabancılar için Türkçe* öğretim seti (61 – Bağımsız okuma düzeyi), *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe* (57 – Bağımsız okuma düzeyi), *Yedi İklim Türkçe* (47 – Eğitsel okuma düzeyi), *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe* (46 – Bağımsız okuma düzeyi), *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe* (44 – Eğitsel okuma düzeyi), *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* (41 – Eğitsel okuma düzeyi). A2 seviyesindeki kitaplar karşılaştırıldığında okunabilirliği en güç olan kitabın *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* A2 ders kitabı olduğu tespit edilmiştir. Okunabilirliği en kolay olan ders kitabı ise *İzmir Yabancılar için Türkçe A1* ders kitabıdır.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe öğretim setinin B1 seviyesindeki ders kitabında toplam 22 metin yer almaktadır. Bunların 19'u eğitsel düzey, 3'ü engelli düzeydedir. B1 seviyesi eşik düzey ismiyle bilinen seviyedir. Bu seviyedeki öğrenici dili bağımsız kullanmanın eşiğinde sayılır. Öğrenici dil öğrenmeye devam edip etmeyeceğine de bu seviyede karar vermektedir (Özdemir ve Daştan, 2022, s. 16). B1 seviyesindeki kitapların içerisinde bulunan metinlerin okunabilirliklerinin dil seviyesine uygun olması aynı sebeplerden ötürü önem taşımaktadır. İncelenen öğretim setinin B1 kitabında bağımsız düzeyde metin bulunmamaktadır. B1 seviyesindeki ders kitabının içerisinde yer alan metinlerin büyük bir kısmını eğitsel düzeydeki metinler oluşturmuştur. B1 ders kitabı, A2 seviyesindeki ders kitabıyla karşılaştırıldığında eğitsel düzeydeki metinlerin hem oran olarak hem de sayı olarak arttığı görülmektedir. Engelli düzeydeki metinlerin sayısı, A2 seviyesindeki kitapta bulunan engelli düzeydeki metinlerin sayısına eşit olmasına rağmen kitabın içerisinde yer alan metinlerin toplam sayısının artması sebebiyle yer tuttuğu oranda azalma görülmüştür. B1 ders kitabında bulunan metinlerin okunabilirlik puanlarının ortalaması 40 olarak bulunmuştur. Bu puan ve eğitsel düzeydeki metinlerin çokluğu dikkate alındığında ders kitabının genel olarak eğitsel düzey seviyesinde olduğunu söylemek mümkündür. A1 ve A2 kitaplarının ortalama

okunabilirlik puanlarının karşılaştırılmasında olduğu gibi B1 seviyesindeki kitabın ortalama okunabilirlik puanı da önceki seviyelere göre azalmıştır.

Yabancılar için Türkçe öğretiminde kullanılan diğer öğretim setlerinin içerisindeki B1 seviyesi ders kitaplarının okunabilirlik düzeyleri de farklı çalışmalarda incelenmiştir. Yapılan araştırmadaki sonuçlar ve diğer ders kitaplarından elde edilen veriler karşılaştırıldığında şu sonuçlara ulaşılmıştır: *İzmir Yabancılar için Türkçe* ders kitaplarının incelemesi sonucunda B1 ders kitabının içerisinde engelli okuma düzeyinde metin bulunmamaktadır. Kitaptaki metinlerin 14 tanesinin eğitsel okuma seviyesinde, 14 tanesinin bağımsız okuma seviyesinde olduğu tespit edilmiştir. Kitabın ortalama okunabilirlik puanı 59 bulunmuş, kitabın ortalama okunabilirlik düzeyinin bağımsız okuma düzeyinde olduğu görülmüştür (Sarıtış, 2024, ss. 63-65). *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinin B1 seviyesinde bağımsız okuma düzeyinde metin hiç yer almazken *İzmir Yabancılar için Türkçe* B1 ders kitabının yarısını bağımsız okuma düzeyindeki metinler oluşturmaktadır. *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe* B1 ders kitabında 14 okuma metni vardır. Bu metinlerin 9 tanesi bağımsız okuma düzeyinde, 5 tanesi eğitsel okuma düzeyindedir. Bu kitapta da engelli okuma düzeyinde metin bulunmamaktadır. Kitabın ortalama okunabilirlik puanı 52 olarak hesaplanmış ve kitabın ortalama olarak bağımsız okuma seviyesinde olduğu tespit edilmiştir (Sarıtış, 2024, ss. 71-72). *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe* B1 ders kitabında 31 tane metin bulunmaktadır. Bu metinlerin 21 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 10 tanesi engelli okuma düzeyindedir. Ders kitabında bağımsız düzeyde okuma metni bulunmamaktadır (Şimşek, 2019, s. 69). Bağımsız düzeyde metin bulunmama noktasında bu kitap, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinin B1 ders kitabıyla benzerlik göstermektedir. *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe* B1 ders kitabının ortalama okunabilirlik puanı 37 olarak hesaplanmış, kitabın ortalama olarak eğitsel okuma düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe* eğitim setinin B1 seviyesi için hazırlanmış olan ders kitabında 20 metin bulunmaktadır. Bu metinlerin 13 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 7 tanesi engelli okuma düzeyindedir (Şimşek, 2019, s. 70). Kitabın ortalama okunabilirlik puanı 36 olarak hesaplanmış, kitabın ortalama olarak eğitsel okuma düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. *Yedi İklim Türkçe* öğretim setinin B1 seviyesindeki ders kitabında 23 okuma metni

bulunmaktadır. Bu metinlerin 2 tanesi bağımsız okuma düzeyinde, 19 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 3 tanesi engelli okuma düzeyindedir (Şimşek, 2019, ss. 71-72). Kitabın ortalama okunabilirlik puanı 41 olarak hesaplanmış, kitabın ortalama olarak okunabilirlik düzeyinin eğitsel okuma düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinin B1 seviyesindeki ders kitabının okunabilirlik düzeyi ve puanı ile *İzmir Yabancılar için Türkçe* öğretim seti B1, *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe* B1, *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe* B1, *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe* B1, *Yedi İklim Türkçe* B1 kitaplarının okunabilirlik puanları ve düzeyleri (Sarıtaş, 2024; Şimşek, 2019) Tablo 15'teki gibi gösterilebilir:

Tablo 15. B1 Seviyesindeki Ders Kitaplarının Okunabilirliklerine Ait Veriler

Kitap İsmi	B1 Seviyesi Okunabilirlik Puanı Ortalaması	B1 Seviyesi Ortalama Okunabilirlik Düzeyi
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe	40	Eğitsel Okuma Düzeyi
İzmir Yabancılar için Türkçe öğretim seti	59	Bağımsız Okuma Düzeyi
Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe	52	Bağımsız Okuma Düzeyi
Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe	37	Eğitsel Okuma Düzeyi
Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe	36	Eğitsel Okuma Düzeyi
Yedi İklim Türkçe	41	Eğitsel Okuma Düzeyi

Tablo 15'e göre B1 seviyesindeki ders kitaplarının okunabilirlikleri karşılaştırıldığında kitapların puanlarını kolaydan zora doğru şu şekilde sıralamak mümkündür: *İzmir Yabancılar için Türkçe* öğretim seti (59 – Bağımsız okuma düzeyi), *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe* (52 – Bağımsız okuma düzeyi), *Yedi İklim Türkçe* (41 – Eğitsel okuma düzeyi), *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* (40 – Eğitsel okuma düzeyi), *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe* (37 – Eğitsel okuma düzeyi), *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe* (36 – Eğitsel okuma düzeyi). B1 Seviyesindeki bu ders kitaplarının 4 tanesi eğitsel okuma

düzeyindeyken 2 tanesinin bağımsız okuma düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. B1 seviyesindeki kitaplar karşılaştırıldığında *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* B1 ders kitabı okunabilirlik puanı olarak ortalarda yer almaktadır. Okunabilirliği en kolay olan kitap *İzmir Yabancılar için Türkçe* B1 ders kitabı, okunabilirliği en güç olan kitap ise *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe* B1 ders kitabı olarak tespit edilmiştir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe öğretim setinin B2 düzeyi için hazırlanmış olan ders kitabında önceki seviyelere kıyasla metin sayılarının arttığı tespit edilmiştir. Kitapta 32 metin yer almaktadır. Metinlerin 29 tanesi eğitsel düzey seviyesindeyken 3 tanesinin engelli düzeyde olduğu tespit edilmiştir. B2 ders kitabında da B1 seviyesindeki ders kitabında olduğu gibi bağımsız düzeyde metne rastlanmamıştır. Bu veriler doğrultusunda metinlerin çok büyük bir kısmının eğitsel düzeyde olduğunu geriye kalan birkaç metnin ise engelli düzeyde olduğunu söylemek mümkündür. B1 seviyesindeki metinlerle kıyaslandığında okunabilirlik düzeylerine göre metinlerin ders kitaplarında yer aldığı oranların birbirine yakın olduğu görülmüştür. Fakat oran olarak birbirlerine yakın olmakla beraber B1 seviyesine kıyasla B2 seviyesinde eğitsel düzeydeki metinlerin sayısı 10 tane artmış, engelli düzeydeki metinlerin sayısı aynı kalmıştır. B2 seviyesindeki metinlerin okunabilirlik puanlarının ortalaması 40 olarak hesaplanmıştır. B2 seviyesinin ortalama okunabilirlik puanı B1 seviyesine oldukça yakın çıkmakla beraber B1 seviyesinin okunabilirlik düzeyinin biraz daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Metinlerin okunabilirlik puanlarının ortalaması dikkate alındığında B2 seviyesindeki ders kitabının da ortalama olarak eğitsel düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmadaki sonuçlarla yabancılar için Türkçe öğretiminde kullanılan B2 seviyesindeki diğer ders kitaplarının içerisindeki metinlerin okunabilirlik düzeyleri ile ilgili veriler karşılaştırıldığında şu sonuçlara ulaşılmıştır: *İzmir Yabancılar için Türkçe* B2 ders kitabının içerisinde toplam 29 metin yer almaktadır. Bu metinlerin 5 tanesi bağımsız okuma düzeyinde, 21 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 3 tanesi de engelli okuma düzeyindedir. Kitabın ortalama okunabilirlik puanı 45 bulunmuş, kitabın ortalama olarak okunabilirlik düzeyinin eğitsel okuma düzeyinde olduğu görülmüştür (Sarıtaş, 2024, ss. 66-67). *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinin B2 seviyesinde bağımsız okuma düzeyinde metin bulunmazken *İzmir*

Yabancılar için Türkçe ders kitaplarının B2 seviyesinde bağımsız okuma düzeyinde metinlere rastlanılmaktadır. *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe B2* kitabında setin B1 ders kitabında da olduğu gibi 14 okuma metni vardır. Bu metinlerin 6 tanesi bağımsız okuma düzeyinde, 8 tanesi eğitsel okuma düzeyindedir. Bu kitapta da aynı öğretim setinin içerisindeki B1 seviyesinde olduğu gibi engelli okuma düzeyinde metin bulunmamaktadır. Kitabın ortalama okunabilirlik puanı 49 olarak hesaplanmış ve kitabın ortalama olarak eğitsel okuma seviyesinde olduğu tespit edilmiştir (Saritaş, 2024, ss. 72-73). *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe* öğretim setinin 3. kitabı B2 ve C1 seviyelerini içerisinde barındırmaktadır. Bu kitap ileri düzey kabul edildiği için bu kitaba ait okunabilirlik verileri ve bu verilerin diğer kitaplarla karşılaştırılması tartışmanın C1-C2 kitaplarını ele alan bölümünde incelenecektir. *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe* eğitim setinin B2 seviyesi için hazırlanmış olan ders kitabında 20 metin bulunmaktadır. Bu metinlerin 9 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 11 tanesi engelli okuma düzeyindedir (Şimşek, 2019, s. 71). Kitabın ortalama okunabilirlik puanı 34 olarak hesaplanmış, kitabın ortalama olarak engelli okuma düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. *Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe* öğretim setinin B2 seviyesindeki ders kitabında 24 okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerden bir tanesinin okunabilirlik düzeyinin olması gereken değer aralığı arasında olmadığı tespit edilmiştir. Bu metin dışarıda bırakıldığında metinlerin 17 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 6 tanesi engelli okuma düzeyindedir (Şimşek, 2019, s. 72). Değer aralığına uymayan metin dışarıda bırakıldığında kitabın ortalama okunabilirlik puanı 37 olarak hesaplanmış, kitabın ortalama olarak okunabilirlik düzeyinin eğitsel okuma düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinin B2 seviyesindeki ders kitabının okunabilirlik düzeyi ve puanı ile *İzmir Yabancılar için Türkçe* öğretim seti B2, *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe B2*, *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe B2*, *Yedi İklim Türkçe B2* kitaplarının ortalama okunabilirlik puanlarına ve kitapların okunabilirlik düzeylerine ait veriler (Saritaş, 2024; Şimşek, 2019) Tablo 16'daki gibi gösterilebilir:

Tablo 16. B2 Seviyesindeki Ders Kitaplarının Okunabilirliklerine Ait Veriler

Kitap İsmi	B2 Seviyesi Okunabilirlik Puanı Ortalaması	B2 Seviyesi Ortalama Okunabilirlik Düzeyi
<i>Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe</i>	40	Eğitsel Okuma Düzeyi
<i>İzmir Yabancılar için Türkçe öğretim seti</i>	45	Eğitsel Okuma Düzeyi
<i>Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe</i>	49	Eğitsel Okuma Düzeyi
<i>Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe</i>	34	Engelli Okuma Düzeyi
<i>Yedi İklim Türkçe</i>	37	Eğitsel Okuma Düzeyi

Tablo 16'ya göre B2 seviyesindeki ders kitaplarının okunabilirlik düzeylerine bakıldığında karşılaştırılan kitapların 4 tanesinin eğitsel okuma düzeyinde, 1 tanesinin de engelli okuma düzeyinde olduğu görülmüştür. Kitapların okunabilirlikleri dikkate alındığında kitapların puanlarını kolaydan zora doğru şu şekilde sıralamak mümkündür: *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe* (49 – Eğitsel okuma düzeyi), *İzmir Yabancılar için Türkçe* öğretim seti (45 – Eğitsel okuma düzeyi), *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* (40 – Eğitsel okuma düzeyi), *Yedi İklim Türkçe* (37 – Eğitsel okuma düzeyi), *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe* (34 – Engelli okuma düzeyi). B2 seviyesindeki ders kitaplarının okunabilirlik puanları kolaydan zora sıralandığında *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* B2 ders kitabı ortada yer almaktadır. Bu seviyede okunabilirliği en güç olan kitabın *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe* B2 ders kitabı olduğu, okunabilirliği en kolay olan kitabın ise *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe* B2 ders kitabı olduğu tespit edilmiştir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe öğretim setinin C1-C2 seviyesi için hazırlanmış olan ders kitabı, hem öğretim setinin içerisinde incelenen kitaplar arasında hem de diğer yabancılar için Türkçe öğretimi alanında hazırlanmış olan ders kitapları arasında 46 metinle içerisinde en fazla metin bulunan ders kitabıdır. Kitapta 22 eğitsel düzey, 21 engelli düzey, 3 bağımsız düzey metin bulunmaktadır. B1 ve B2 seviyesi ders kitaplarında bağımsız düzeyde metin tespit edilmemişken C1-C2

ders kitabında bağımsız düzeyde 3 tane metin bulunmaktadır. Kitapta bulunan bağımsız düzeydeki metinlerin üçünün de masal olduğu tespit edilmiştir. Öğretim setinin son kitabında engelli düzeydeki metinlerin sayısının eğitsel düzeydeki metinlerden fazla olduğu görülmektedir. Ders kitabında bulunan metinler okunabilirlik düzeylerine göre birbirleriyle kıyaslandığında eğitsel düzey ve engelli düzeydeki metinlerin birbiriyle çok yakın sayılarda bulunduğu, sadece üç metnin ise bağımsız düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Kitaptaki metinlerin okunabilirlik puanlarının ortalaması 37 olarak hesaplanmıştır. Ortalama okunabilirlik düzeyi de eğitsel okuma düzeyidir.

Bu verilerle yabancılar için Türkçe öğretimi alanında hazırlanmış olan diğer ileri düzey ders kitaplarının içerisinde bulunan metinlerin okunabilirlikleri ile ilgili verilerin kıyaslaması şöyledir: *İzmir Yabancılar için Türkçe C1* ders kitabının içerisinde 21 okuma metni vardır. Bu metinlerin 2 tanesi bağımsız okuma düzeyinde, 17 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 2 tanesi de engelli okuma düzeyindedir. Kitabın ortalama okunabilirlik puanı 44 bulunmuş, kitabın ortalama olarak okunabilirlik düzeyinin eğitsel okuma düzeyinde olduğu görülmüştür (Sarıtış, 2024, ss. 68-69). *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe C1* kitabında 19 okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerin 15 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 4 tanesi engelli okuma düzeyindedir. Ders kitabının ortalama okunabilirlik puanı 47 olarak hesaplanmış ve kitabın ortalama olarak eğitsel okuma seviyesinde olduğu tespit edilmiştir (Sarıtış, 2024, ss. 74-75). *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe* öğretim setinin 3. kitabında B2 ve C1 seviyeleri bulunmaktadır. Bu kitap ileri düzey kabul edildiği için bu kitaba ait okunabilirlik verileri ve bu verilerin diğer kitaplarla karşılaştırılması bu bölümde ele alınacaktır. *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe B2-C1* ders kitabında toplam 30 tane metin bulunmaktadır. Bu metinlerin 12 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 18 tanesi engelli okuma düzeyindedir (Şimşek, 2019, s. 73). Kitabın ortalama okunabilirlik puanı 35 olarak hesaplanmış, kitabın ortalama olarak eğitsel okuma düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe* eğitim setinin C1 seviyesi için hazırlanmış olan ders kitabında 20 metin bulunmaktadır. Bu metinlerin 8 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 12 tanesi engelli okuma düzeyindedir (Şimşek, 2019, s. 74). Kitabın ortalama okunabilirlik puanı 34 olarak hesaplanmış, kitabın ortalama olarak engelli okuma düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. *Yunus Emre*

Enstitüsü Yedi İklim Türkçe öğretim setinin C1 seviyesindeki kitabında 24 okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerden bir tanesinin okunabilirlik düzeyinin olması gereken değer aralığı arasında olmadığı tespit edilmiştir. Bu metin dışarıda bırakıldığında metinlerin 1 tanesi bağımsız okuma düzeyinde, 9 tanesi eğitsel okuma düzeyinde, 13 tanesi engelli okuma düzeyindedir (Şimşek, 2019, s. 72). Değer aralığına uymayan metin dışarıda bırakıldığında kitabın ortalama okunabilirlik puanı 33 olarak hesaplanmış, kitabın ortalama olarak okunabilirlik düzeyinin engelli okuma düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinin C1-C2 seviyesindeki ders kitabının okunabilirlik düzeyi ve puanı ile *İzmir Yabancılar için Türkçe* öğretim seti C1, *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe* C1, *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe* B2-C1, *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe* C1, *Yedi İklim Türkçe* C1 kitaplarının ortalama okunabilirlik puanlarına ve kitapların okunabilirlik düzeylerine ait veriler (Sarıtaş, 2024; Şimşek, 2019) Tablo 17’deki gibi gösterilebilir:

Tablo 17. İleri Seviye Ders Kitaplarının Okunabilirliklerine Ait Veriler

Kitap İsmi	Okunabilirlik Puanı Ortalaması	Ortalama Okunabilirlik Düzeyi
<i>Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe</i> C1 – C2	37	Eğitsel Okuma Düzeyi
İzmir Yabancılar için Türkçe öğretim seti C1	44	Eğitsel Okuma Düzeyi
Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1	47	Eğitsel Okuma Düzeyi
Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe B2-C1	35	Eğitsel Okuma Düzeyi
Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe C1	34	Engelli Okuma Düzeyi
Yedi İklim Türkçe C1	33	Engelli Okuma Düzeyi

Tablo 17’ye göre ileri seviye ders kitaplarının okunabilirlik düzeylerine bakıldığında karşılaştırılan kitapların 4 tanesinin eğitsel okuma düzeyinde, 2 tanesinin de engelli okuma düzeyinde olduğu görülmüştür. Kitapların okunabilirlikleri dikkate alındığında kitapları kolaydan zora doğru şu şekilde sıralamak mümkündür: *Yeni*

İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe C1 (47 – Eğitsel okuma düzeyi), *İzmir Yabancılar için Türkçe C1* (44 – Eğitsel okuma düzeyi), *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe C1-C2* (37 – Eğitsel okuma düzeyi), *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe B2-C1* (35 – Eğitsel okuma düzeyi), *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe* (34 – Engelli okuma düzeyi), *Yedi İklim Türkçe C1* (33 – Engelli okuma düzeyi). C1 seviyesindeki kitaplar karşılaştırıldığında okunabilirliği en güç olan *Yedi İklim Türkçe C1* ders kitabı, okunabilirliği en kolay olan ise *Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler için Türkçe C1* ders kitabıdır. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe C1-C2* ders kitabı ise okunabilirlik puanı olarak bu sıralamada ortada yer almaktadır.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe öğretim setindeki ders kitapları içerisinde yer alan metinler incelendiğinde okunabilirlik puanı en yüksek olan metin 56,241 puanla C1-C2 seviyesinde bulunan “Aç Kurt” başlıklı Okuma Parçası-3 metnidir. Bu metinle beraber 56 okunabilirlik puanına sahip olan iki bağımsız düzeyde metin daha vardır. Bunlardan biri 56,225 puanla A2 kitabında yer alan “Dev Anası ile Keloğlan” metni, diğeri 55,548 puanla A1 seviyesindeki kitabın ilk metni olan “Tanışma/Selamlaşma”dır. Okunabilirlik puanı en düşük olan ve okunabilirlik değişkeni dikkate alınarak en zor kabul edilen metin ise 21 okunabilirlik puanı ile C1-C2 seviyesinde yer alan “Sosyal Medya Bağımlılığı” metnidir.

Dil öğretiminde kullanılan ders kitaplarının içerisindeki metinler bazı ölçütler dikkate alınarak ders kitabı içerisinde sıralanmaktadır. Metinlerin sıralamasında biçimsel özellikler etkili olduğu gibi anlatılmak istenen dil bilgisi konuları ve öğretilmek istenen hedef kelimeler gibi farklı etmenler bulunmaktadır. Metinlerin hedef kitleye uygunluğunu tespit etme yollarından biri de okunabilirliktir (Biçer ve Alan, 2017, s. 1131). Metinler sıralanırken okunabilirlik faktörü de dikkate alınabilir ancak metinlerin kitap içerisinde sadece okunabilirlikleri dikkate alınarak sıralanması söz konusu değildir. Ders kitapları kendi içerisinde incelenip metinlerin okunabilirlikleri kendi aralarında kıyaslandığında ise kolaydan zora doğru okunabilirliklerinin sıralandığı görülmektedir. Ana dili öğreniminde karşılaşılan metinlerin kolay olandan zor olana doğru ilerlemesi olağan bir durumdur. Eğitimdeki basitten karmaşığa ilkesi de bunu gerektirmektedir. Ancak yabancı dil öğrenimi söz konusu olduğunda öğrencilerin sürekli yeni kelimeler, yeni kurallar öğrendiği de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu sebeple kitap içerisindeki metinlerin kolaydan zora

sıralanmaması, okunabilirlik düzeylerinin karmaşık ilerlemesi bir problem oluşturmamakta aksine öğrencilerin öğrenimini pekiştirmektedir (Özdemir ve Daştan, 2022, s. 16). Ders kitabı içerisinde bulunan metinlerin sıralaması ve okunabilirlik düzeylerinin kolaydan zora ilerlemeyip karışık bulunmasını bu şekilde açıklamak mümkündür.

5.2. SONUÇ

Araştırma kapsamında *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinde bulunan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlikleri Çetinkaya-Uzun (2010) formülüne göre incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar bu bölümde sunulmaktadır.

5.2.1. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Sonuçlar

A1 seviyesindeki kitapta 17 metin yer almaktadır. Bunların 6 tanesi bağımsız düzey, 10 tanesi eğitsel düzey, 1 tanesi engelli düzey seviyesindedir. Kitapta yer alan metinlerin ortalama okunabilirlik düzeyi eğitsel okuma düzeyi olarak bulunmuştur.

5.2.2. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A2 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Sonuçlar

A2 seviyesindeki ders kitabının içerisinde bulunan 19 metinden 14 tanesi eğitsel düzeyde, 3 tanesi engelli düzeyde, 2 tanesi de bağımsız düzeydedir. Kitaptaki metinlerin ortalama okunabilirlik düzeyi eğitsel okuma düzeyi olarak bulunmuştur.

5.2.3. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti B1 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Sonuçlar

B1 seviyesindeki ders kitabında toplam 22 metin yer almaktadır. Bunların 19'u eğitsel düzey, 3'ü engelli düzeydedir. Kitapta yer alan metinlerin ortalama okunabilirlik düzeyi eğitsel okuma olarak bulunmuştur.

5.2.4. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti B2 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Sonuçlar

B2 seviyesindeki ders kitabının incelenmesi sonucunda kitapta 32 metin yer aldığı, bu metinlerin 29 tanesinin eğitsel düzeyde, 3 tanesinin engelli düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Kitabın ortalama okunabilirliği eğitsel okuma düzeyindedir.

5.2.5. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti C1-C2 Ders Kitabının Okunabilirliğine Yönelik Sonuçlar

Araştırma kapsamında incelenen C1-C2 ders kitabı incelenen kitaplar arasında 46 metinle en fazla metin bulunan ders kitabıdır. Kitapta 22 eğitsel düzey, 21 engelli düzey, 3 bağımsız düzey metin bulunmaktadır. C1 seviyesindeki kitabın ortalama okunabilirlik düzeyi eğitsel okuma düzeyidir.

5.2.6. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setindeki Ders Kitaplarının Okunabilirliğinin Karşılaştırılmasına Yönelik Sonuçlar

Araştırmada incelenen *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe* öğretim setindeki ders kitaplarına bakıldığında A1, A2, B1 ve B2 seviyesindeki öğrenciler için hazırlanan ders kitaplarının içerisinde engelli düzeyde metinlerin az sayıda bulunduğu, metinlerin genelinin okunabilirliklerinin eğitsel okuma düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Setin içerisindeki C1-C2 seviyesi için hazırlanan ders kitabında önceki seviyelerde bulunandan çok daha fazla sayıda engelli düzeyde metnin yer aldığı tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim setinde bulunan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri kendi aralarında karşılaştırıldığında öğretim setindeki tüm ders kitaplarındaki metinlerin ortalama okunabilirlik düzeyinin eğitsel okuma düzeyi olduğu ortaya konmuştur. Ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri aynı olmasına rağmen ders kitaplarının dil seviyesi arttıkça okunabilirlik puanlarının azaldığı tespit edilmiştir. A1 seviyesindeki ders kitabında yer alan metinlerin okunabilirliklerinin daha yüksek olduğu ve ders kitaplarının dil seviyeleri arttıkça okunabilirliklerinin düştüğü belirlenmiştir.

5.3. ÖNERİLER

Yapılan çalışmadaki bulgular, tartışma ve sonuç dikkate alındığında sonraki çalışmalar için aşağıdaki önerilerde bulunmak mümkündür:

- Bu araştırma *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim seti üzerinde gerçekleştirilmiştir. Benzer bir çalışma son yıllarda çıkan farklı yabancılar için Türkçe öğretim setleri üzerinde yapılabilir.
- *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe* öğretim seti içerisinde yer alan metnin okunabilirlik formülleri Çetinkaya-Uzun (2010) formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Farklı okunabilirlik formülleri kullanılarak bir araştırma yapılabilir.
- Bu çalışmada okunabilirlik çalışması okuma metinleri üzerinden yapılmıştır. Farklı metinler üzerinden de okunabilirlikler incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, S.** (2022). *Ana dili Türkçe ders kitapları ile iki dilli öğrencilere Türkçe öğretimi ders kitaplarının okunabilirlik yönünden karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Acar, S. ve Karakuş, N.** (2022). Türkçe ve Türk kültürü 5-8. seviye ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 7(1), 189-203.
- Akkurt, E.** (2011). *İlköğretim okullarında görev yapan Türkçe öğretmenlerinin 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici ve tahkiyeli metinlerin anlaşılabilirlikleri ile ilgili görüşleri ve metinlerin metin okunabilirliği açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Aksan, D.** (2015). *Her yönüyle dil: Ana çizgileriyle dilbilim* (6. bs., C. 1-3, C. 1). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Altuntaş Gürsoy, İ.** (2023). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanmış yardımcı okuma kitaplarının okunabilirliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Altuntaş Gürsoy, İ. ve Çevik, M.** (2023). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanmış yardımcı okuma kitaplarının okunabilirliklerinin incelenmesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (13), 1227-1245.
- Alyılmaz, C.** (2010). Türkçe öğretiminin sorunları. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4), 728-749.
- Arıcı, A. F. ve Taşkın, Y.** (2019). Relationship between reading skills and other language skills. *International journal of field education*, 5(2), 185-194.
- Arslan, K. ve Bay, Y.** (2022). İlkokul 1-4. sınıflar Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirlik düzeyleri. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 7(2), 488-504.
- Ataş, N.** (2023). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde temel seviyede konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik sınıf dışı öğretim tasarımı*.

Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *Dil Dergisi*, (58), 71-74.

Bağcı, H. (2020). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ileri düzey (C1-C2) ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin karşılaştırılması. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 8(4), 279-295.

Bağcı, H. ve Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 12-28.

Baki, Y. (2019). Türkçe dersi 8. sınıf kitabındaki metinlerin okunabilirliği. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 30-46.

Başkan, A. ve Ustabulut, M. Y. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde anlama becerileri (dinleme ve okuma). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 39-55. doi:10.29000/rumelide.835294

Bezirci, B. ve Yılmaz, A. E. (2010). Metinlerin okunabilirliğinin ölçülmesi üzerine bir yazılım kütüphanesi ve Türkçe için yeni bir okunabilirlik ölçütü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen Ve Mühendislik Dergisi*, 12(3), 49-62.

Biçer, N. ve Alan, Y. (2017). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan Yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin karşılaştırılması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 1130-1139.

Bolat, K. K. (2016). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliği. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

Bora, A. (2019). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.

Bora, A. ve Arslan, M. A. (2021). Türkçe ders (5, 6, 7, 8) kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 10(1), 222-236.

- Bozlak, Ü. G.** (2018). 2016-2017 ve 2017-2018 eğitim ve öğretim yıllarında 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin Uzun-Çetinkaya formülü ile okunabilirlik düzeyleri. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 6(14), 209-234.
- Bulut, H.** (2024). *Eflatun Cem Güney'in derlediği masalların yabancılar için Türkçe öğretiminde B1-B2 seviyesine uyarlanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bulutlu, H.** (2024). *Yabancılar Türkçe öğretiminde Mustafa Çiftçi'nin "Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım" kitabının B1 seviyesine uyarlama çalışması ve okunabilirliği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Cem, E.** (2011). *Dil ve anlatım ders kitaplarındaki metinlerin kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Coşkun, E.** (2002). Okumanın hayatımızdaki yeri ve okuma sürecinin oluşumu. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (11), 231-244.
- Çakmak, M. Ö.** (2023). *Yabancılar Türkçe öğretiminde Orhan Veli Kanık'ın Hoşgör Köftecisi kitabının A1-A2-B1-B2 düzeyinde uyarlanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Çarkıt, C. ve Bahadır, H. İ.** (2022). Ortaokul Türkçe ders kitapları Millî Mücadele ve Atatürk teması metinlerinin okunabilirlik düzeyleri üzerine bir inceleme. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 11(1), 103-111.
- Çelik, F.** (2019). Yabancılar Türkçe öğretiminde konuşma becerisini. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 32-41.
- Çetinkaya, G.** (2010). *Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çıplak, G.** (2022). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

- Çıplak, G. ve Balcı, A.** (2022). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özelliğinin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (30), 170-187.
- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A. ve Melanlıoğlu, D.** (2007). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), 206-219.
- Çimen, A.** (2023). *Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. sınıf Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarının okunabilirlik düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Iğdır Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Iğdır.
- Dikmen, G.** (2023). *Dördüncü sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri ve okuduğunu anlama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Dilek, E.** (2021). *6. Sınıf Türkçe ders kitaplarının tema-metin ilişkisi bakımından okunabilirliği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- DuBay, W. H.** (2004). *The principles of readability*. Online Submission.
- DuBay, W. H.** (2007). *Smart language: Readers, readability, and the grading of text*. Costa Mesa, Calif.: Impact Information.
- Er, A.** (2005). Yabancı dil öğretiminde “Okuma”. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi*, (12), 208-218.
- Erol, H. F.** (2014). Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında okunabilirlik. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 50(50), 29-38.
- Göçen, G. ve İleri, A.** (2022). Yabancı öğrenciler için Türkçe çalışma kitaplarındaki söz varlığı unsurları. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, (Ö1), 226-246.
- Gökgül, M. ve Bayram, B.** (2022). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri. *Asya Studies*, 6(21), 85-96.
- Günaydın, Y. ve Arıcı, A. F.** (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde etkileşimli okumanın konuşma becerisine etkisi. *Ekev Akademi Dergisi*, (83), 673-696.

- Güneş, F.** (2013). Türkçe öğretiminde metin seçimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-12.
- Güngör, H.** (2019). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde akıcı okuma: Durum çalışması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- İskender, E.** (2013). *Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kelime ve cümle yapılarıyla okunabilirlik düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kalaycı, D.** (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce öğretimi ders kitaplarının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Karaca, I.** (2018). *Ortaokul 7. Sınıf öğrenci kompozisyonlarının okunabilirlik düzeylerinin geliştirilmesinde özü bulma becerisinin etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Karatay, H.** (2013). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(6), 603-623.
- Karşılayan, S.** (2022). Ak Başat Türkçe A1-A2 kitabındaki metinlerin okunabilirlik sayısı ve metinlerdeki ses birimlerin okumaya etkisi. *Türk Dünyası ve Türkçe Öğretimi Dergisi*, 1(1), 1-18.
- Kıral, B.** (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Klare, G. R.** (1963). *The measurement of readability*. Ames, Iowa, U.S.A: The Iowa State University Press.
- Klare, G. R.** (2000). The measurement of readability: Useful information for communicators. *ACM Journal of Computer Documentation*, 24(3), 107-121.
- Marshall, N.** (1979). Readability and comprehensibility. *Journal of Reading*, 22(6), 542-544.

- MEB.** (2021). *Ders kitaplarında okunabilirlik*. Ders Kitapları ve Öğretim Materyalleri Daire Başkanlığı, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Mirzaoğlu, V. ve Akın, E.** (2016). 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği üzerine bir inceleme. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (5), 146-155.
- Mutlu, H. H.** (2020). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında (İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti, Yedi İklim Öğretim Seti) yer alan metinlerin okunabilirlik düzeylerinin incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(22), 371-386.
- Ogur, E.** (2022). 2021-2022 öğretim yılında okutulan 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 17(5).
- Okur, A. ve Arı, G.** (2013). Readability of texts Turkish textbooks in grades 6, 7, 8, 12(1), 202-226.
- Özçetin, K. ve Karakuş, N.** (2020). 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 175-190.
- Özdemir, S.** (2010). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde halk hikayelerinden yararlanma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özdemir, S.** (2016). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik durumu. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 1(1), 33-46.
- Özdemir, S. ve Daştan, E.** (2022). Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe kitaplarındaki okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyleri. *International Aegean Conferences on Social Science & Humanities*.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç. ve Nas, E.** (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.
- Sarıkaya, S.** (2023). *Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.

Sarıtaş, H. (2024). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi ve sözcük sıklığı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

Solmaz, E. (2009). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf seviyelerindeki Türkçe metinlerde cümle uzunluğu, kelime uzunluğu ve kelime hazinesinin okunabilirlik üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şimşek, E. (2019). *Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.

Şimşek, P. (2011). *Yabancılar Türkçe öğretiminde okuma metinleri ve yardımcı okuma kitapları üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Temur, T. (2002). *İlköğretim 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler ile öğrenci kompozisyonlarının okunabilirlik düzeyleri açısından karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Temur, T. (2003). Okunabilirlik (readability) kavramı. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 169-180.

Törer, M. A. (2015). *Türkçe eğitsel içerikli verilerin okunabilirlik seviyelerine göre sınıflandırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Turgut Özal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yaman, C. (2022). *Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan okuma kitaplarının okunabilirlikleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Yatmaz, H. (2024). *Yabancılar Türkçe öğretiminde Hüseyin Su'nun "Gülşefdeli Yemeni" adlı hikayesinin B1 seviyesine uyarlama çalışması ve*

okunabilirliği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz, F. ve Temiz, Ç. (2014). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik durumları. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 2, 81-91.

Yokuş, Y. (2024). *Türkçe ders Kitapları (3 ve 4. Sınıf) ile Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarında (3 ve 4. Seviye) yer alan metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.

Zakaluk, B. L. ve Samuels, S. J. (Ed.). (1988). *Readability: Its past, present, and future*. Newark, Delaware: International Reading Association.

Zorbaz, K. Z. ve Köroğlu, M. (2016). Gazi TÖMER yabancılar için Türkçe öğretim setindeki metinlerin kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri. *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(3), 2509-2524.